

OPINNÄYTETYÖ
Antti Hämäläinen 2013

KULTTUURIKOHTEET ROVANIEMELLÄ VALTION METSÄTALOUSMAILLA

Rovaniemen
ammattikorkeakoulu
University of Applied Sciences
LUC

Metsätalouden koulutusohjelma

ROVANIEMEN AMMATTIKORKEAKOULU

LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALA

Metsätalouden koulutusohjelma

Opinnäytetyö

KULTTUURIKOHTEET ROVANIEMELLÄ VALTI- ON METSÄTALOUSMAILLA

Antti Hämäläinen

2013

Toimeksiantaja Metsähallitus

Ohjaaja Liisa Kuutti

Hyväksytty __.__.____

Työ ladattavana Theseuksesta

Tekijä	Antti Hämäläinen	Vuosi	2013
Toimeksiantaja	Metsähallitus		
Työn nimi	Kulttuuriperintökohteet Rovaniemellä valtion metsätalousmailla		
Sivu- ja liitemäärä	47 + 3		

Opinnäytetyöni käsittelee kulttuuriperintökohteiden huomioimista metsänkäsittelyssä Rovaniemen Metsähallituksen metsätalousmailla. Tavoitteena oli selvittää vuosien 2011 ja 2012 aikana tehdyn kulttuuriperintöinventoinnin pohjalta inventoitujen kohteiden sijainti, määrä ja laatu, jotta kohteet pystyttäisiin ottamaan paremmin huomioon metsänkäsittelyssä. Tarkastelussa otettiin huomioon eri metsänkehitysluokat, koska niillä on vaikutusta kohteiden löytymiseen ja sitä kautta ohjeistukseen metsänkäsittelyssä eri metsänhoito-toimenpiteitä tehtäessä. Tärkeänä tavoitteena oli myös verrata kulttuuriperintökohteille varattua pinta-alaa ennen inventointia suhteessa pinta-alaan inventoinnin jälkeen.

Työ toteutettiin analysoimalla Rovaniemellä vuosina 2011 ja 2012 suoritettua kulttuuriperintöinventoinnin aineisto. Näitä aineistoja olin itsekin keräämässä kesällä 2011. Lisäksi suoritettiin haastatteluja Rovaniemen inventointiin osallistuneelle metsähallituksen henkilökunnalle eli inventoinnista vastanneelle erikoissuunnittelijalle ja suunnittelumetsureille. Näiden haastattelujen avulla saatiin tietoa, mitä hyötyä inventoinnista on, kun otetaan huomioon niin metsätalouden, kuin suojelunkin näkökulma. Haastatteluissa pyrittiin selvittämään myös sitä, miten kulttuuriperintöinventointia voisi kehittää tulevaisuutta silmälläpitäen.

Tuloksissa saatiin selville, että suurin osa kulttuuriperintökohteista sijaitsee nimenomaan sellaisilla kehitysluokilla, joissa suoritetaan eniten hakkuita. Tämä pakottaa laatimaan selkeät toimintamallit suoritettaessa metsähoito-toimenpiteitä metsikkökuviolla, jossa on kulttuuriperintökohteita. Inventoinnin myötä kulttuuriperinnön käsite toimijoille on selkiytynyt ja toimenpidepinta-alat suurentuneet. Kohteiden yhteispinta-ala on kasvanut, mutta kohteet ovat nyt selkeämmin rajattuja ja ne pystytään ottamaan paremmin huomioon metsänkäsittelyssä.

Avainsanat: kulttuuriperintö, Metsähallitus, Rovaniemi

Author	Antti Hämäläinen	Year	2013
Commissioned by	Metsähallitus		
Title of the Thesis	Cultural Heritage Sites in Rovaniemi Forest Management Areas Owned by the Finnish State		
Number of Pages	47 + 3		

This thesis focuses on how the cultural heritage sites are taken into account in Rovaniemi forest management area owned by Metsähallitus. The objectives were to find out the location, quantity and quality of the inventoried sites carried out on the basis of cultural heritage inventory during the years 2011 and 2012 in order to take them better into account in forest management. Different forest development classes were taken into account in the analysis because they have a vital role in finding the cultural heritage sites and therefore in the instructions on forest management during different phases of forestry. Another important objective was to compare the surface reserved for the cultural heritage sites before and after the inventory.

The work was conducted by analyzing the material of the inventory on cultural heritage sites carried out in Rovaniemi during the years 2011 and 2012. I was also there myself collecting the material in the summer of 2011. In addition to this the employees of Metsähallitus were interviewed; the special planner responsible for the inventory and the planning loggers, who were involved in the inventory in Rovaniemi. These interviews provided information on the benefits of the inventory both from the point of view of the forest management and protection. Besides, the purpose of the interviews was to find out how the cultural heritage inventory could be developed in the future.

The results showed that most of the cultural heritage sites are situated in the development classes where most of the logging is carried out. This means that clear operation models must be developed when performing forest management measures in a stand pattern with cultural heritage sites. With the inventory the concept of the cultural heritage has become clearer to the operators and the areas with measures have enlarged. The total surface of the sites has increased, but the boundaries of the areas are more clearly marked and they can be better taken into account.

Key words: cultural heritage, Metsähallitus, Rovaniemi

Sisältö

KUVIO JA TAULUKKOLUETTELO.....	1
1 JOHDANTO	2
2 METSIEN KULTTURIPERINTÖ	4
2.1 KIINTEÄT MUINAISJÄÄNNÖKSET	4
2.2 KULTTUURIPERINTÖKOhteET	5
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	7
3.1 INVENTOINTIALUEEN SIJAINTI JA LUONTO	7
3.2 INVENTOINTIALUEEN SYNTYHISTORIA	7
3.3 ESITYÖT.....	8
3.4 KENTTÄTYÖT.....	9
3.5 MITTAUSTEN JA TALLENTAMISEN SUORITTAMINEN	10
3.6 HAASTATTELUAINEISTON KERUU	13
4 TULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU	14
4.1 KOhteIDEN LöYTÖTAPA	14
4.2 KOHDETYYPPI	15
4.3 KOhteET KEHITYSLUOKITTAIN	16
4.4 KOhteET LöYTÖLUOKKIEN MUKAAN.....	18
4.5 YLEISIMPIÄ ROVANIEMEN SEUDUN KULTTUURIPERINTÖKOhteITA	19
4.5.1 Kivikauden kohteet.....	19
4.5.2 Maaseudun asutushistorialliset kohteet	21
4.5.3 Elinkeinohistorialliset kohteet	22
4.5.4 Muita kohteita.....	27
4.6 HAASTATTELUJEN TULOKSET	33
4.6.1 Inventoinnista saatuja hyötyjä.....	34
4.6.2 Inventoinnin kehityskohtia	34
4.6.3 Inventoinnin hyötyjä metsätaloudelle	36
4.6.4 Pinta-alan tarkastelu.....	37
4.6.5 Hyöty suojelulle	38
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	41
LÄHTEET	44
LIITTEET	

KUVIO JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Suossa olevasta lahonneesta heinähaasionpohjasta nostettu ylös yksi seiväs	11
Kuvio 2. Kohteiden löytötapa	14
Kuvio 3. Inventoidut kohteet tyyppin mukaan	15
Kuvio 4. Kohteet kehitysluokittain	17
Kuvio 5. Inventoitujen kohteiden määrä lajeittain	19
Kuvio 6. Kivikautisen asuinpaikan kvartsi-iskoksia	20
Kuvio 7. Lahonneesta kämppäjäännöksestä jäljellä muutama hirsikerta	21
Kuvio 8. Pyyntikuoppa hiekkaharjulla	22
Kuvio 9. Hiilimiilu	23
Kuvio 10. Tervahauta Korvakankaalla	24
Kuvio 11. Rökkäsuojan ympärillä poroaitaa	26
Kuvio 12. Vanhan uittopadon jäännökset	27
Kuvio 13. Seita luhistuneen seitakatoksen edessä	28
Kuvio 14. Uttupuun lentoaukko näkyvillä	30
Kuvio 15. Konttipuu elävässä männyssä	31
Kuvio 16. Pilkkapuussa kirjaimia ja numeroita	32
Kuvio 17. Tukikohtajäänös Rovaniemen lautavaarassa	33
Taulukko 1. Pinta-ala	38
Kuvio 18. Yliajetun pyyntikuopan päällä hakkuutähteitä	39

1 JOHDANTO

Metsien kulttuuriperintöön katsotaan kuuluvan muinaisjäännökset sekä rakennukset ja rakennelmat, joilla on kulttuurihistoriallista arvoa. Vuonna 2010 käynnistyi kansallinen metsäohjelma, joka tähtää metsien kestäväan käyttöön ja hoitoon. Yksi osa-alue ohjelmaa on metsien kulttuuriperinnön inventoiminen. Tähän mennessä valtion metsätalousmaita on saatu jo inventoitua kaksi miljoonaa hehtaaria, ja kohteita on dokumentoitu noin 5200. (Karjalainen 2013e.)

Metsähallituksen metsätalous teki maastokausien 2011 ja 2012 aikana Rovaniemen alueella kulttuuriperintökohteiden inventoinnin metsätalousmailla. Inventoinnissa dokumentoitiin paikkatietojärjestelmään kulttuuriperintökohteet kivikaudelta aina 1950–60-luvuille asti. Inventoitaviin kohteisiin sisältyivät lakisääteisten iäkkäiden suojeltujen muinaisjäännös- ja rakennusperintökohteiden lisäksi muut nuoremmat kohteet, joilla voi olla kulttuurihistoriallista arvoa. Kohteita oli paljon erilaisia, ja ne liittyivät muinaisen elinkeinon tai asumisen harjoittamiseen. Tällaisia kohteita voivat olla esimerkiksi uittoruuhet, metsätyökämpät, niittyladot, poroerotuksiin liittyvät rakennelmat ja monet muut käytöstä jääneet rakennelmat, kuten viime sotien aikaiset sotahistorialliset kohteet. (Metsähallitus 2013.) Metsähallitus on inventoinut kulttuuriperintökohteita aiemmin lähinnä vain luonnonsuojelualueilla, joten hanke on uusi laatuaan.

Koska inventoitava alue oli hyvin laaja, varattiin kenttätöihin kaksi maastokautta, kesät 2011 ja 2012. Kesällä 2012 suoritettiin inventointi Rovaniemen eteläpuolella ja seuraavana kesänä pohjoispuolella. Inventoinnit suoritti arkeologi Taisto Karjalainen. Itse olin mukana inventoinnissa kesällä 2011 jolloin inventoitiin 277 kohdetta. Tällöin myös kiinnostus aiheeseen syntyi. Tämän pohjalta keskustelin Taiston kanssa aiheeseen liittyvistä opinnäytetyömahdollisuuksista.

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on tarkastella inventoitujen kulttuuriperintökohteiden määrää ja laatua. Tarkastelussa on huomioitu eri metsänkehitysluokat, joilla on vaikutus kulttuuriperintökohteiden löytymiseen, maankäsittelyyn ja puunkorjuuseen. Kulttuuriperintökohteet täytyy ottaa huomioon metsänkäsittelyn eri prosesseissa, joten selvitän inventoitujen kohteiden pinta-

alaa koko metsätalousmaasta Rovaniemen valtionmailla. Koska kulttuuriperintökohteita on erilaisia, olen luokitellut kohteet niiden käyttötarkoituksen, kunnon, iän ja määrän mukaan.

Opinnäytetyöhön kuuluvien haastattelujen tarkoituksena on selvittää, mitä hyötyä kulttuurikohteiden inventoinnista talousmetsissä on, kun otetaan huomioon metsien talouskäyttö ja suojele. Inventoinnin päämääränä oli saada muinaisjäännösten ja kulttuurikohteiden rajausta mahdollisimman tarkaksi, mistä on seurauksena, että suojeltua metsätalousmaata vapautuu talouskäyttöön. Useat tähän asti tunnetut kohteet on merkitty Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään vain aluetietona, jolloin yksittäinen pienikin kohde, esimerkiksi pyyntikuoppa, aiheuttaa sen, että koko metsäkuviolla on toimenpidekielto. Inventoinnin jälkeen kohde on rajattu tarkasti digitoimalla se havaittujen rakenteiden tai löytöjen levinnän mukaan. Tämän seurauksena inventoidut kulttuurikohteet ovat paremmin turvassa metsänkäsittelytoimenpiteiltä, ja muinaismuistolain velvoite saadaan täytettyä. Tutkimukseen haastateltiin inventointiin osallistunutta metsähallituksen henkilökuntaa, joita olivat mukana olleet suunnittelumetsurit. Haastattelujen perusteella yritettiin saada lisätietoa inventoinnin hyödyistä.

2 METSIEN KULTTUURIPERINTÖ

2.1 Kiinteät muinaisjäännökset

Inventoitaessa esihistoriallisia kohteita puhutaan kiinteistä muinaisjäännöksistä. Kiinteä muinaisjäännös on konkreettinen objekti, kuten kivi -, tiili -, tai puurakennelman jäännös. Myös kuoppa, maavalli, tai kulttuurimaakerros luetaan kiinteäksi muinaisjäännökseksi. Maa-alue, joka on muinaisjäännöksen ympärillä, katsotaan kuuluvan muinaisjäännökseen. On myös huomattavaa, että kiinteän muinaisjäännöksen konkreettinen sijainti pitää pystyä osoittamaan. Kiinteän muinaisjäännöksen olemassaolo ja säilyminen ovat kulttuurissa ja sosiaalisessa mielessä itseisarvo, sillä on tämän sukupolven velvollisuus kertoa myös tuleville sukupolville elinkeino ja asutushistoriasta. Muinaisjäännökset nähdäänkin yhteiskunnassa sen verran arvokkaiksi, että ne on päätetty suojella automaattisesti lailla. (Niukkanen 2008, 8 – 9.)

Muinaismuistolaki ei anna ikärajaa kiinteille muinaisjäännöksille. Laissa käytetään sanamuotoja ”muinaisilta ajoilta peräisin oleva” ”muinainen” ”ihmisen muinoin tekemä ja ”muinaisaikainen”. Irtaimille muinaisjäännöksille ja hyllyille on määritelty muinaisjäännöksen ikärajaksi sata vuotta. Tätä ikärajaa sovelletaan hyvin pitkälle inventoitaessa kiinteitä muinaisjäännöksiä, sillä vähintään sadan vuoden ikää laskettuna kohteen hylkäämisajankohdasta voidaan pitää kiinteän muinaisjäännöksen ohjeiskärajana, mikäli muuta sääntöä ei ole määritelty. (Niukkanen 2008, 8.) Kohteen ikä ei kuitenkaan ollut ratkaisevassa roolissa vuosien 2011 ja 2012 Rovaniemen kohteita inventoitaessa, koska inventoitaviin kohteisiin kuului myös nuorempia kulttuurikohteita. Muinaismuistolaki on määritellyt kiinteät muinaisjäännökset tarkasti. Lain ensimmäisen luvun toinen pykälä määrittelee kiinteät muinaisjäännökset seuraavasti.

”1) maa- ja kivikummut, röykkiöt, kivikehät ja muut kiveykset ja kivilatomukset, jotka ovat ihmisten muinoin tekemiä;

2) pakanuuden aikaiset haudat ja kalmistot, myös sellaiset, joista maan pinnalla ei ole merkkejä;

3) kivet ja kalliopinnat, joissa on muinaisilta ajoilta kirjoituksia, kuvia tai muita piirroksia tahi maalauksia, hiomauria tai muita hionnan tahi hakkuun jälkiä taikka uhrikuoppia;

- 4) uhrilähteet, uhripuut, uhrikivet ja muut palvontapaikat sekä muinaiset käräjäpaikat;
- 5) muinaisilta ajoilta peräisin olevat asumusten jäännökset sekä asuin- ja työpaikat, niin myös muodostumat, jotka ovat syntyneet sellaisten asumusten tai paikkojen käytämisestä;
- 6) muinaisaikaiset hylätyt linnat, linnamäet, linnoitukset, linnakkeet, vallit ja vallihaudat sekä niiden jäännökset, kirkkojen, kappelien, luostarien ja muiden huomattavien rakennusten rauniot sekä muinaiset hautapaikat, jotka eivät ole seurakunnan hoidossa olevalla hautausmaalla;
- 7) kivet, ristit ja patsaat, jotka muinoin on pystytetty jonkun henkilön tai tapahtuman muistoksi tai uskomuksellisessa tarkoituksessa, samoin kuin muut sellaiset muistomerkit;
- 8) muinaisten huomattavien kulkuteiden, tienviittojen ja siltojen sekä vartiotuli- ja muiden sellaisten laitteiden jäännökset; sekä
- 9) kiinteät luonnonesineet, joihin liittyy vanhoja tapoja, tarinoita tai huomattavia historiallisia muistoja.” (muinaismuistolaki /1963.)

2.2 Kulttuuriperintökohteet

Metsien kulttuuriperintökohteet ovat muinaisjäännösten tapaisia, elinkeinoa tai asutusta kuvastavia jäännöksiä. Kohteet ovat usein erilaisia rakennelmia, ja ne voi tunnistaa juuri näiden rakennelmien jäännöksistä. Nuoremasta iästään johtuen ne ovat paremmassa kunnossa, kuin esihistorialliset kohteet, eikä niillä ole lain asettamaa suojaa esimerkiksi metsänkäsittelyn varalta. Metsähallitus on projektin myötä ottanut omissa toiminnoissaan sen periaatteen, että se suojelee kulttuuriperintökohteita samalla tavalla kuin muinaisjäännöksiäkin. Näin on saatu inventointiprojektia varten selkeät toimintaperiaatteet. (Karjalainen 2013a.)

Talousmetsissä voimassa olevilla metsäsuunnitelmilla on ratkaiseva merkitys sille, etteivät muinaisjäännökset ja kulttuuriperintökohteet jää voimaperäisen metsänhoidon jalkoihin. Koska muinaisjäännökset ovat lain nojalla rauhoitettuja, ovat metsätalouden kehittämiskeskus Tapio ja Metsähallitus yhteistyössä ohjeistaneet muinaisjäännösten ja kulttuuriperintökohteiden huomioimista metsien käsittelyssä.

Kaikenlainen toiminta, joka saattaa vahingoittaa kohteita, on kiellettyä. Tällaista toimintaa ovat esimerkiksi kohteiden peittäminen ja yliajaminen. Metsäkoneiden täytyy kiertää kohteet riittävän kaukaa, eikä esimerkiksi hakkuutähteitä saa kasata kohteiden päälle. Maanmuokkaus kohteiden välittömässä lähiympäristössä on kiellettyä, koska maanpintaa ei saa rikkoa eikä vaurioittaa. Puun korjuuta voi nykyisten säädösten mukaan kohteiden ympärillä suorittaa, ja museovirasto jopa vaatii kasvillisuuden poistamista muinaisjäännösalueilta. Tätä toimintaperiaatetta noudattaa nykyisin myös metsähallitus. (Metsätalouden kehittämiskeskus TAPIO 2009; Karjalainen 2013a.)

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Inventointialueen sijainti ja luonto

Rovaniemen kaupunki sijaitsee Lapin maakunnassa Rovaniemen seutukunnassa. Kunnan kokonaispinta-ala on 8016 neliökilometriä. Rovaniemen naapurikuntia ovat pohjoisessa Kittilä ja Sodankylä, lännessä Kolari, Ylitornio ja Pello. Etelässä naapurikuntia ovat Ranua, Tervola ja Posio, idässä Kemijärvi ja Pelkosenniemi. (Rovaniemen kaupunki 2013.)

Tutkimusalue sijaitsee pohjoisen napapiirin tuntumassa, ja alueen läpi virtaavat Kemi- ja Ounasjoet. Inventointialuetta halkovat suuret vesistöalueet, Tornionjoen, Kemijoen ja Simojoen vesistöalueet. Alueen sisällä sijaitsee useita järviä, joista mainittakoon ainakin Autti-, Sinettä-, Perunka-, Norva- ja Vuoskujärvi. (Länsi-Lapin luonnonvarasuunnitelma 1999, 163.)

Rovaniemen kunnan alue määritellään kasvimaantieteelliseltä alueeltaan pohjoisboreaaliseen vyöhykkeeseen. Metsät ovat tällä vyöhykkeellä voimakkaasti havupuuvaltaisia, kuivahkoja tai hyvin kuivia kangasmetsiä. Metsätyypeillä esiintyykin normaalisti vain vähän eri puulajeja, ja hallitsevia puulajeja ovat mänty ja kuusi. (Länsi-Lapin luonnonvarasuunnitelma 1999, 220.) Maalajeista vallitsevat moreeni ja turve. Mannerjäätikön kasaama lajittumaton moreeni peittää noin 40 % maa-alasta Rovaniemellä. (Saarnisto 1996, 26.)

Inventoitu alue kuuluu Peräpohjolan eli Kemi – Rovaniemi liuskealueeseen. Liuskealueen pohjoispuolelle sijoittuu Keski-Lapin graniittialue. Rovaniemen keskustan pohjoispuoliset alueet ovat graniittia ja kunnan eteläpuoliset alueet kvartsiittia, kiilleliuskeita, vulkaniitteja sekä niihin liittyviä sedimenttikiviä. (Kujansuu 2005, 18; Saarnisto 1996, 13.) Inventoidun alueen vanha kallioperä on suurelta osin siirrosten ja murrosten rikkomaa. Tämän voidaan sanoa olevan keskeinen tekijä Rovaniemen maisemassa. Ounasjoki ja Kemijoki virtaavat Ruhjelaaksossa Rovaniemen itäpuolella. (Saarnisto 1996 14–15.)

3.2 Inventointialueen syntyhistoria

Rovaniemen alue paljastui viimeisen jääkauden mannerjäätikön alta noin 10 300 vuotta sitten. Kunnan alue oli kuitenkin lähes kokonaan veden peitossa. Tämä vesistö oli muinainen Ancyclusjärvi. Ancyclusjärven rantamerkit ovat

nykyään nähtävinä Rovaniemen vaaroissa 213 metrin korkeudessa nykyisestä meren pinnasta luettuna. Muinaisrannan ylimmät kohdat ovat huuhtoutunutta rantakivikkoa, ja näitä rantaviivoja voi nähdä muun muassa Silmäselässä, Olkkavaaralla, Vennivaaralla, Koivukivalolla ja Nuuksvaarassa. Santavaara ja Ounasvaaran Isorakka ulottuvat juuri ylimmän rannan tasoon (Johansson –Kujansuu 2005, 151; Saarnisto 1996, 21.)

Rovaniemen keskustan alue on kohonnut Litorinamerestä noin 8000 vuotta sitten. Silloin Kemijoki- ja Ounasjokivarressa jatkui vielä vuonomainen meren lahti ohi Rovaniemen. (Saarnisto 1996, 167.) Valajaskosken niskan paljastuttua Litorianmerestä muodostui kynnys, joka patosi Rovaniemen keskustan alueelle Kolpeneen muinaisjärven. Järvi sijaitsi Rovaniemellä noin 6200 – 3200 vuotta sitten. (Saarnisto 1996, 27.)

Jääkauden jälkeen, eli noin 10 000 vuotta sitten alkoi asutus levitä Rovaniemen alueelle Kemi ja Ounasjokien varsille. Tämä vauhditti alueen maatalouden kehitystä ja sitä kautta nykyisen asutuksen syntyä. Rovaniemen alueella voi havaita voimakkaita vastakohtia jokilaaksojen ja toisaalta kunnan takamaiden kulttuurihistoriassa. Jokilaaksojen maat ovat pääasiassa yksityisomistuksessa ja kunnan laita-alueilla sijaitsevat metsämaat ovat suurelta osin valtion omistuksessa. Koska kulttuurikohteiden inventointi tehtiin valtion metsätalousmailla, edustaa tässä opinnäytetyössä käytetty materiaali pääasiassa kunnan erä- ja metsätalouskulttuuria. Erityisalueena vuoden 2011 inventoinnissa korostui koillisosassa Rovaniemeä sijaitseva Naarman kaira, joka on historiallisten tietojen mukaan ollut talonpoikaisen kauko- ja järvikalastuksen kohteena keskiajalta lähtien. (Karjalainen, 2012, 7; Enbuske, 1999, 45.)

3.3 Esityöt

Inventoinnin alkuvaiheessa käytiin läpi eri lähteitä (Museoviraston arkisto, Kansallisarkisto, Sotahistorian arkisto), joissa oli tietoa kulttuuriperintökohteista. Esitöissä hyödynnettiin myös muinaisjäännösrekisteriä. Merkittävänä lähteenä oli SUTI-GIS paikkatietojärjestelmään tallennetut tiedot eri metsikkökuvioilla sijaitsevista kulttuuriperintökohteista. Osista kohteista oli tarkka sijainti pistetietona, osasta taas pelkkä aluetieto. Kohteita oli tallennettu myös REISKA- paikkatietojärjestelmään.

Esitöissä päätettiin tulostaa inventoitavasta alueesta mittava kartta-aineisto, johon oli merkitty kaikki ennen inventointia tiedossa olevat kohteet. Metsähallituksen henkilökuntaa haastateltiin ennen kenttätöitä, ja näin saatiin aineistoon lisää kohteita jo ennen maastokautta. Haastatteluja jatkettiin myös kenttätöiden aikana ja niitä laajennettiin myös paikallisiin asukkaisiin.

3.4 Kenttätyöt

Maastotöiden suorittaminen tapahtui siten, että inventointipari kävi läpi kävelen muinaisjäännöksiä ja kulttuurikohteiden esiintymiselle edullisia maastonkohtia. Kenttätyössä keskityttiin käymään läpi ennestään tunnettuja kohteita, mutta samalla maastoa tutkittiin tarkasti mahdollisten uusien kohteiden varalta. Joinakin maastopäivinä keskityttiin uusien kohteiden etsimiseen, mutta pääasiassa inventointia suoritettiin esitöissä saatujen lähteiden perusteella. Silmämääräisen havainnoinnin lisäksi apuvälineinä käytettiin kenttälapiota, laastikauhaa, kameraa, GPS-laitetta, maastotallenninta ja maastotietokonetta.

Suunnittelumetsureilla oli käytössään SUTI-GIS- maastotallennuslaitteet, joilla sai helposti ja nopeasti kohteen koodinaatit ja tarvittaessa esimerkiksi kohdetta ympäröivän metsikkökuvion tietoja. Maastossa oli mukana kartta-aineisto, jossa näkyi kohteiden oletettu sijainti. Tarvittaessa mukana oli myös muita karttoja, esimerkiksi kehitysluokkakarttoja. Inventoitu kohde tallennettiin maastotietokoneella, ja siirrettiin siitä myöhemmin toimistotöissä REISKA-paikkatietojärjestelmään.

Maastotietokoneella oli tallennettuna valmis raporttipohja, johon kohteen tiedot kerättiin. (Liite 1) Kohteesta selvitettiin taustatiedot, sijaintikoordinaatit, kohdetyyppi, kohteen ajoitus, eli oliko kohde esimerkiksi kivilautinen tai sodanaikainen kohde. Lisäksi määriteltiin ympäröivän metsän kehitysluokka ja kohteen vaikuttava pinta-ala. Vaikuttava pinta-ala käsitti itse kohteen pinta-alan sekä sen välittömän lähiympäristön. Tämä pinta-ala määriteltiin kohdekohtaisesti maastossa arkeologisen asiantuntija-arvion perusteella. Jokaisesta kohteesta kirjoitettiin myös jo maastossa pienimuotoinen selostus lopullista toimistotöinä tehtävää raporttia varten.

Uusia kohteita inventoitaessa etsintää suoritettiin kullekin muinaisjäännös- ja kulttuurikohdetyypillä otollisilla alueilla. Samalla suljettiin pois alueita, jotka eivät olleet todennäköisiä kohteiden esiintymisalueita. Koko inventointialuetta ei siis käyty yhtä tarkasti läpi. Esimerkiksi vaaran rinteet tai avosuot tarkastettiin usein vain nopeasti silmäillen, etenkin jos niistä ei ollut mitään ennakkotietoa mahdollisista kohteista. Tällaisilla alueilla mahdolliset inventoitavat kohteet myös tuhoutuvat nopeammin ja helpommin. Vastaavasti taas pienimuotoisessa maisemassa, kuten rehevillä purojen varsilla tai tiheässä taimikossa tiiviskin läpikäyminen ei välttämättä takaa kaikkien mahdollisten kohteiden havainnointia. Siksi inventointia tehostettiin tällaisilla alueilla, sillä etenkin purojen varret ovat tyypillisiä asumukseen liittyvien rakennelmien löytöpaikkoja. Erikseen ovat vielä sellaiset metsikkökuviot, missä oli inventoinnin aikaan tehty joitakin metsänhoitotoimenpiteitä, kuten esimerkiksi maanmuokkausta tai hakkuita. Tällaisilla alueilla maaston pieniä muotoja oli vaikeampi hahmottaa, joten sen vuoksi kohteet, joissa on turpeen alaisia, mutta maan pinnalle havaittavia muotoja, kuten tervahaudat, voivat näillä alueilla jäädä huomaamatta.

3.5 Mittausten ja tallentamisen suorittaminen

Kohteiden paikkatieto tallennettiin kkj-koordinaattina pisteenä x ja y, sekä aluerajauksena. Tarvittaessa saatettiin käyttää muitakin tapoja, kuten viivamaista tallennusta. Näin meneteltiin esimerkiksi pitkospuiden, uittopatojen, lentokenttien ja joittenkin sotahistoriakohteiden kanssa. Riippuen kohteesta, suoritettiin erilaisia mittauksia kohteen dokumentoimiseksi. Pyyntikuopista ja muista inventoiduista kuoppamaisista kohteista mitattiin maan pinnalle havaittavat osat, joita olivat keskuskuoppa ja reunavalli. Kuopan syvyys arvioitiin mittaamalla se. Toisinaan mittaus suoritettiin silmämääräisesti siten, että työpari meni kuopan keskelle seisomaan. Reunavallin kunto arvioitiin. Samalla tavalla inventoitiin myös tervahaudat, mutta niistä mitattiin lisäksi tervanlaskuajan, eli halssin suunta ja pituus.

Inventoitaessa rakennuksia ja rakennusten jäänteitä arvioitiin ensiksi kohteen kunto, eli oliko kyseessä rakennus vai jäännös. Jos kohteessa oli selvästi rakennelma, jonka kaikki seinät olivat pystyssä, ja katto niiden päällä, oli kysymyksessä rakennus. Jos kohde oli luhistunut, lahonnut tai siitä oli viety

esimerkiksi hirsiä pois, se luokiteltiin jäännökseksi. Tämän jälkeen pyrittiin mittaamaan kaikki havaittavat rakennelman osat. Metsätyökämpistä oli usein jäljellä vain pelkkä turvevalli, tai muutama lahonnut hirsikerta. Tästä pyrittiin mittaamaan kämpän pitkät sivut, sekä määrittämään, oliko kämpässä mahdollisesti ollut väliseinää. Mittaukset tehtiin metrin tarkkuudella, hyväkuntoisista rakennelmista mahdollisesti tarkemminkin. Hyväkuntoisista rakennuksista mitattiin lisäksi rakennuksen korkeus. Jos paikalla oli kamiinan jäännös tai muuta irtainta tavaraa, ne kirjattiin lomakkeelle ylös. Jos rakennukseen, tai jäännökseen liittyi jokin muu rakennelma, kuten kellari, talli, sauna, wc, kaivo tai jokin muu, niin tämä merkittiin kohteen alakohteeksi ja myös tästä suoritettiin edellä mainitut mittaukset.

Uittoon liittyvistä kohteista mitattiin havaittavat hirsirakenteet ja maavallit. Mittaus tapahtui tapauskohtaisesti siten, että mahdollisuuksien mukaan käveltiin uittopadon maavalli GPS- laitteen kanssa päästä päähän, jolloin saatiin määritettyä kohteen vaikuttava pinta- ala.

Soissa sijaitsevat kohteet dokumentoitiin maanpinnalle havaittavien kohteiden osalta. Suossa olevat rakenteet, kuten aidat ja rajamerkit olivat maan pinnalla olevien rakenteiden osalta usein lahonneet, mutta suon sisässä rakenteet olivat säilyneet hyvin. Tästä hyvänä esimerkkinä on vuoden 2012 inventoinnissa dokumentoitu heinähaasionpohja (Kuvio 1).

Kuvio 1. Suossa olevasta lahonneesta heinähaasionpohjasta nostettu ylös yksi seiväs (Metsähallitus, Karjalainen)

Rovaniemen Vikajärvellä sijaitsevalla Lautavaaran alueella on huomattava toisen maailmansodan aikainen saksalaisten sotilaiden tukikohta. Myös tämän inventoimme arvokkaana sotahistoriallisena kulttuurikohteena. Mittaustavat olivat samanlaiset kuin kämppien kohdalla, mutta tukikohdan laajuudesta johtuen päätimme tehdä alueesta myös mittakaavaan laaditun kartan millimetripaperille piirtämällä. Tukikohtien alueilla oli myös runsaasti erilaista sotaromua, joka huomioitiin yleensä siten, että sen laadusta ja määrästä tehtiin merkintä kohdelomakkeelle. Juoksuhautojen pituus arvioitiin ja tapauskohtaisesti mitattiin. Juoksuhautojen yhteydestä etsittiin tuliasemia, ja mikäli niitä löytyi, ne kirjattiin kohdelomakkeelle ylös. Taisteluasemista mitattiin keskipisteen koordinaatit ja tämä merkittiin varsinaiseksi kohteeksi. Taisteluaseman ympärillä olevat korsut ja juoksuhaudat merkittiin kohteen alakohteiksi, tai tapauskohtaisesti omaksi kohteeksi. Bunkkereiden kohdalla toimittiin dokumentoinnin osalta samoin kuin rakennuksien kohdalla.

Pilkkapuut, merkkipetäjät ja muut puihin kaiverretut merkinnät valokuvattiin, jonka jälkeen yritettiin tulkita kaiverruksia. Kaiverrusten koko mitattiin. Pilkkapuiden pilkoista yritettiin löytää vuosilukua tai muuta merkintää, jolla ne olisi voitu ajoittaa tietylle ajanjaksolle. Tämä oli usein vaikeaa, koska pilkkojen reunat olivat kylettyneet, eli kasvaneet umpeen. Merkinnät olivat tämän vuoksi menneet peittoon.

Poroaitojen kunto määritettiin, ja sen mukaan tehtiin mittauksia. Pystyssä olevat aitarakennelmat käveltiin tapauskohtaisesti GPS- laitteen kanssa läpi, ja näin saatiin selville kohteen vaikuttava pinta-ala. Jos poroaidan yhteydessä oli muita kohteita, esimerkiksi porokämppiä, ne inventoitiin kuten rakennukset tai rakennusjäännökset.

Kivikautiset asunpaikat ja löytöpaikat havainnoitiin, ja niille määriteltiin tapauskohtainen vaikuttava- ala. Asuinpaikan ympäristöstä kerättiin asutukseen viittaavia merkkejä kuten kvartsi-iskoksia, palaneita luita tai esineitä. Asuinpaikan laajuutta arvioitiin myös maan värjäytymistä.

Rovaniemen Naarmankairasta löytyi Euroopan tihein seitakeskittymä. Inventoinnissa löytyi kanton tehtyjä, alun perin ihmishahmoa kuvaavia kalapatsaita. Patsaat valokuvattiin, ja niiden kunto määriteltiin. Naarmankairasta löytyi

myös uudempia kalapatsaita, jotka muistuttivat aitoja seitoja. Nämä kohteet dokumentoitiin myös, mutta niiden kulttuurihistoriallinen arvo on vähäinen aitoihin seitoihin verrattuna. Seitojen välittömästä läheisyydestä etsittiin myös mahdollisia muita kohteita, joita olivat esimerkiksi pilkkapuut.

Kenttätöitä edisti alueen laaja ja hyväkuntoinen tieverkosto. Naarmankairassa inventointia suoritettiin myös vesiteitse, ja apuna oli moottorivene. Myös suunnittelumetsurien hyvästä paikallistuntemuksesta oli runsaasti apua. Inventointiaikana alue ehdittiin käydä hyvin läpi, ja kohteita inventoitiin monipuolisesti koko kunnan alueelta.

3.6 Haastatteluaineiston keruu

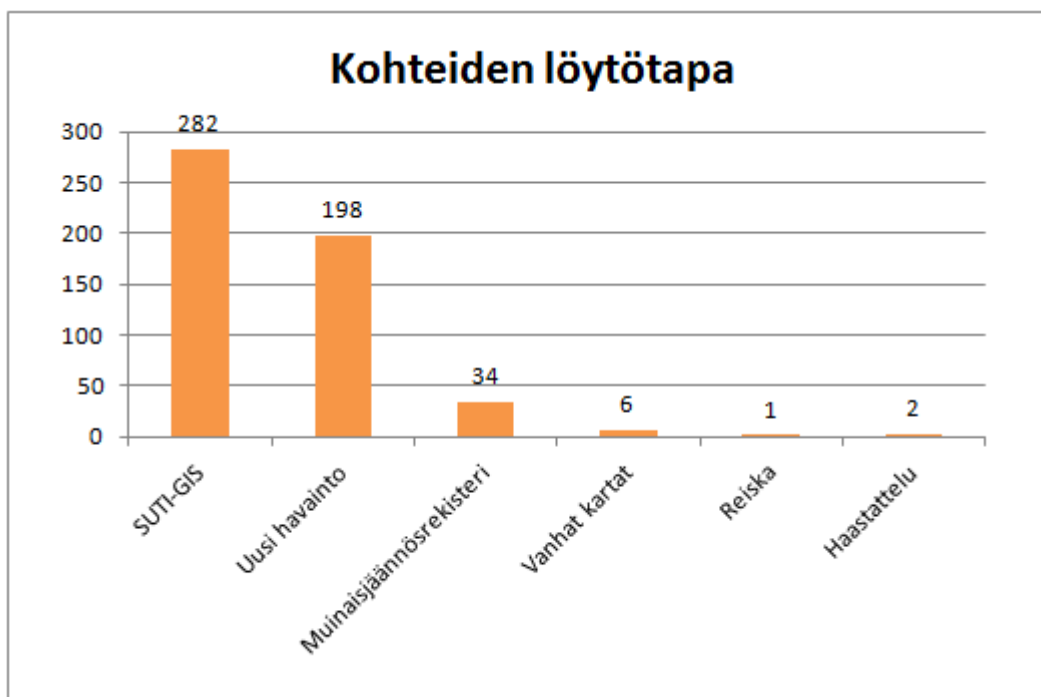
Haastatteluaineiston keruu suoritettiin puhelimitse soittamalla haasteltavalle henkilölle, ja tiedustelemalla aluksi kiinnostusta osallistua haastatteluun. Kysymykset (Liite 2) oli rajattu minimiin kohderyhmän vuoksi. Haastateltavalle esitettiin kysymykset, ja annettiin niihin miettimisaikaa, ja sovitun ajanjakson päästä soitin haastateltavalle uudestaan ja dokumentoin saadun materiaalin tietokoneelle analysointia varten.

Haastattelujen kysymyksissä tiedusteltiin, mitä mieltä inventoinnissa mukana ollut Metsähallituksen henkilökunta oli hankkeen hyödyistä ja toisaalta sen kehitysmahdollisuuksista. Haastatteluissa tiedusteltiin myös mielipiteitä siitä, mitä hyötyä inventoinnista on, kun otetaan huomioon niin suojelun kuin esimerkiksi puunkorjuunkin näkökulma.

4 TULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU

4.1 Kohteiden löytötapa

Inventoinnissa dokumentoitiin kahden maastokauden aikana yhteensä 523 kohdetta. Suurin osa kohteista, 282 kappaletta saatiin metsähallituksen SUTTI-GIS paikkatietojärjestelmästä. Inventoiduista kohteista 34 oli ennestään tunnettua muinaisjäännösrekisterin kohdetta. Loput olivat uusia havaintoja (n = 134 kpl), REISKA-järjestelmästä saatuja kohteita (n = 1 kpl) tai sitten vanhojen karttojen pohjalta löydettyjä kohteita (n = 6 kpl). Vaikka ennen maastokauden alkua, ja sen aikanakin suoritettiin haastatteluja kohteiden löytymistä silmälläpitäen, ei lopulta haastatteluaineistojen perusteella inventoitu kuin kaksi kohdetta. Tätä selittää se, että haastattelun perusteella saatu kohdevinkki olikin jo tiedossa paikkatietojärjestelmässä tai sitten haastattelun perusteella saatu kohteen sijainti oli epäselvä, eikä kohdetta löytynyt maastotarkastuksen yhteydessä. Kohteiden löytötapa on esitetty kuviossa 2.

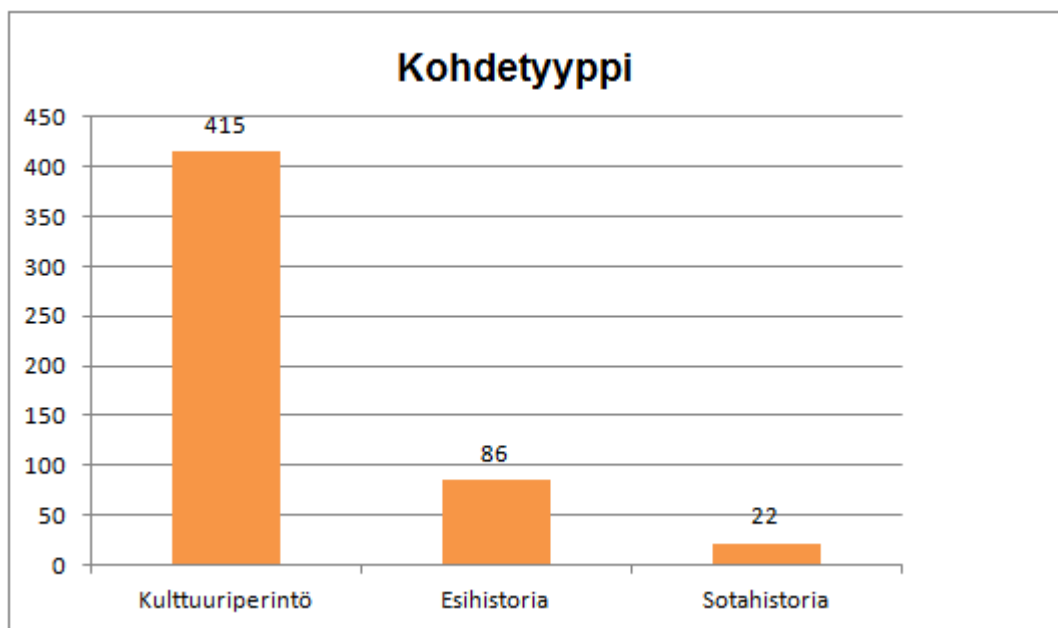

Kuvio 2. Kohteiden löytötapa

Kaikkien kohteiden yhteenlaskettu pinta-ala on 262,4 hehtaaria. Tämä käsittää itse kohteen pinta-alan sekä siihen liittyvän välittömän lähiympäristön. Yhdessä nämä muodostavat kohteen vaikuttavan alan. Kohteiden vaikuttava-ala on 0,09 prosenttia Rovaniemen Metsähallituksen metsämaan kokonaispinta-alasta.

4.2 Kohdetyyppi

Kohteet tyypitettiin ajoituksen mukaan inventoinnissa eri luokkiin. Karkeasti kohteet voi tyypittää seuraavasti: Esihistoria luokkaan sisältyvät lähinnä kivikautiset asuin- ja löytöpaikat. Kulttuuriperintöluokkaan kuuluu metsätyökämpät, uutut, kivilatomukset, konttipuut ja muut uudemmat kohteet. Sotahistorialuokkaan kuuluu lähinnä toisen maailmansodan aikaiset juoksuhaudat, bunkkerit, tukikohdat ja muut sotahistoriaan liittyvät kohteet, jotka eivät ikänsä puolesta kuulu vielä muinaismuistilain piiriin. Sotahistoriakohteet voitaisiin tyypittää kulttuuriperintöluokkaan, mutta Metsähallitus on päättänyt eritellä ne erityispiirteensä vuoksi omaksi luokakseen, jotta ne erottuisivat helpommin materiaalista (Karjalainen 2013b.) Kuviossa 3 on esitetty inventoidut kohteet tyyppin mukaan.

Kuvio 3. Inventoidut kohteet tyyppin mukaan

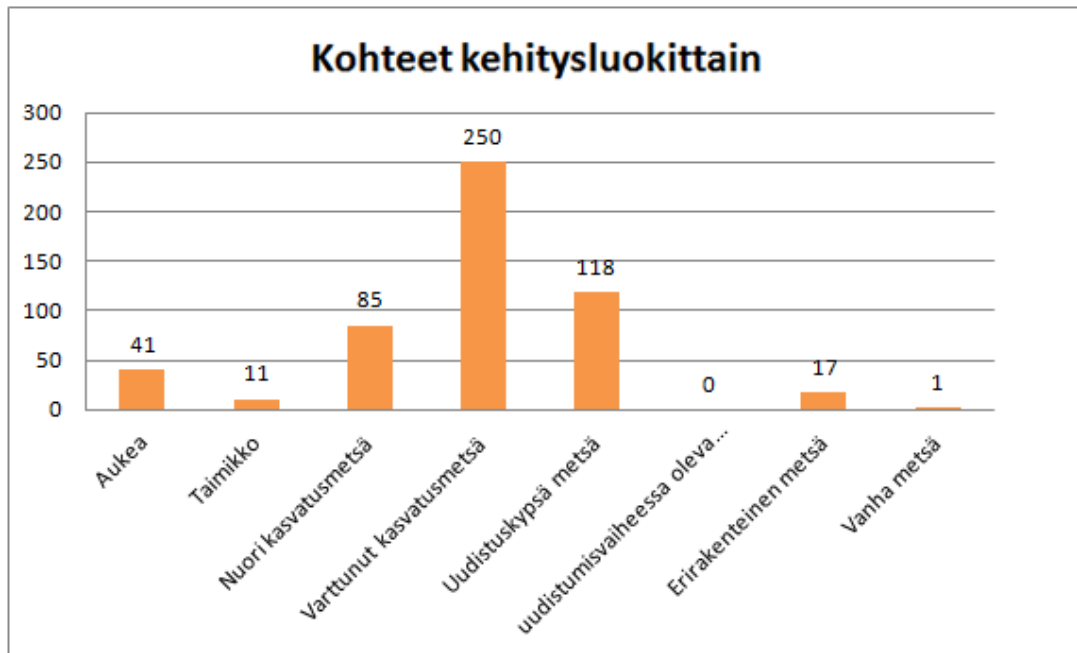
Eniten inventoitiin kohteita kulttuuriperintöluokasta, koska inventointia painotettiin juuri tähän luokkaan. (n = 415 kpl). Esihistoriakohteet (n = 86 kpl) olivat jo pitkälti tiedossa ennen maastotöitä aikaisempien inventointien ja havaintojen ansioista. Nyt niistä määriteltiin tarkempi kohdelaji ja kohteet luokiteltiin sen mukaan.

Sotahistoriatyyppien kohteet (n = 22 kpl) olivat myös pitkälti tiedossa ennen maastokautta, mutta inventoinnin yhteydessä aiemmin yhdeksi kohteeksi ilmoitetut kohteet, erityisesti tukikohtajäännökset digitoitiin useammaksi kohteeksi. Aiemmin esimerkiksi tukikohta oli merkitty paikkatietojärjestelmään vain yhtenä kohteena, mutta inventoinnin yhteydessä tukikohdasta digitoitiin mahdollisesti useita eri kohteita, mikäli se oli tarkoituksenmukaista. Näin meneteltiin, jos tukikohta sisälsi esimerkiksi useita tuliasemia ja rakennusjäännöksiä.

4.3 Kohteet kehitysluokittain

Inventointia tehdessä määriteltiin kultakin kohteelta sitä ympäröivän metsikkökuvion kehitysluokka. Näin meneteltiin siksi, että voitaisiin tutkia, esiintyykö kohteita jollakin kehitysluokalla enemmän kuin toisella. Metsähallitus määrittelee metsän kehitysluokat järjestelmissään seuraavasti: 0= aukea, 10= taikamikko, 20= nuori kasvatusmetsä, 30= varttunut kasvatusmetsä, 40= uudistuskypsämetsä, 50= uudistumisvaiheessa oleva metsä, 60= erirakenteinen metsä, 80= vanha metsä (Karjalainen 2012, 40). Kehitysluokka määriteltiin silmämääräisesti, eikä sen tarkentamiseksi suoritettu erityisiä mittauksia. Näin ollen muutamia kohteita voi olla luokiteltu väärään kehitysluokkaan. Näin on saattanut tapahtua metsikkökuviolla, jonka kehitysluokka on ollut kahden luokan rajamailla.

Tuloksia tarkastellessa (Kuvio 4) kohteita näyttäisi löytyvän eniten varttuneista metsistä. Kohteita digitoitiin eniten kehitysluokista 30 (n = 250) ja 40 (n = 118 kpl). Tämä johtuu siitä, että inventointi painottui näihin kehitysluokkiin, ja näiltä kehitysluokilta oli myös eniten ennakkohavaintoja. Suurin osa Rovaniemen metsähallituksen metsätalousmaista kuuluu kehitysluokkiin 30 ja 40, mikä luonnollisesti selittää kohteiden suurta inventointimäärää. Huomioitava seikka on myös se, että tällaisissa metsiköissä puusto on tarpeeksi varttunutta, jotta kohteita on helppo havaita muusta maastosta.

Kuvio 4. Kohteet kehitysluokittain

Kitu- ja joutomailta, jotka inventoinnissa sijoitettiin aukea- luokkaan, ei löytynyt paljon kohteita, koska inventointia ei keskitetty paljoa näille alueille. Inventoinnissa oli tavoitteena käydä läpi kymmenen prosenttia Rovaniemen Metsähallituksen hallinnoimista kitu- ja joutomaista, joten tämä selittää osaltaan kehitysluokan 0 (n = 41 kpl) kohteiden vähäistä määrää. Kitu- ja joutomaat ovat myös luonnostaan alueita, joissa ihmistoiminta on ollut vähäistä. Näin ollen asumiseen tai työnkekkoon viittaavia kohteiden jäännöksiä ei paljon esiinny. Kehitysluokan 0 kohteet ovat lähinnä soilta löytyneitä niittylatoja sekä niiden jäännöksiä.

Kehitysluokasta 10, eli taimikoista ei niistäkään inventoitu kovin paljoa kohteita (n = 11 kpl). Tähän on syynä taimikoiden tiheä puusto, joka vaikeuttaa kohteiden havaitsemista. Pienissä taimikoissa kohteiden havaitsemista haittaa maanmuokkaus, jonka yhteydessä kohteita on voinut myös tuhoutua.

Kehitysluokista uudistumisvaiheessa oleva metsä, erirakenteinen metsä ja vanha metsä inventoitiin yhteensä 18 kohdetta. Määrä ei tässäkään ole kovin suuri. Tätä selittää se, että näitä kehitysluokkia on pinta-alallisesti vain 1, 53 prosenttia Rovaniemen valtionmaiden talousmetsistä. Koska kehitysluokka määriteltiin silmämääräisesti, ovat nämä kehitysluokat voineet myös sekoitua muihin kehitysluokkiin.

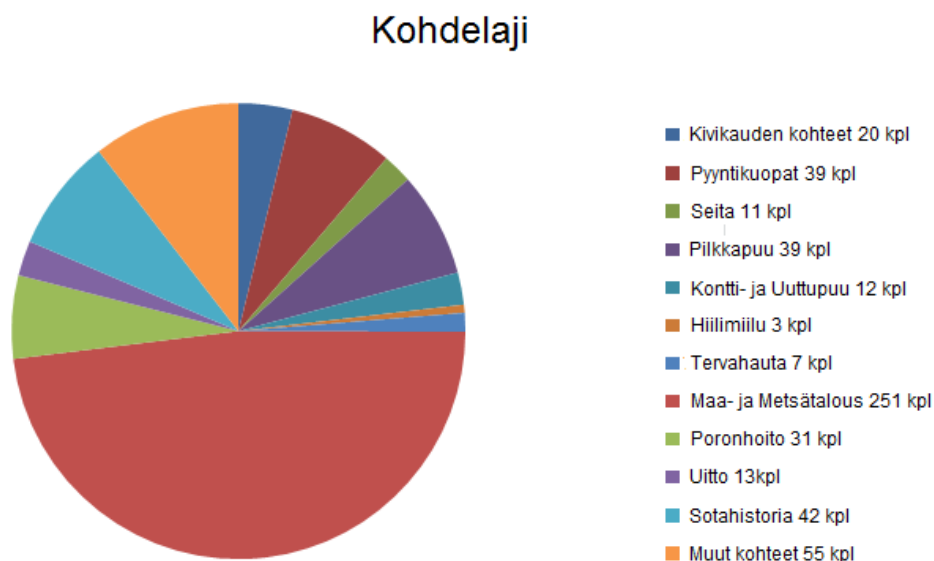
4.4 Kohteet löytöluokkien mukaan

Kohteita luokiteltaessa voi soveltaa erilaisia perusteluja. Kriteereitä kohteiden luokittelulle voi olla esimerkiksi kohteen ikä, käyttötarkoitus, tai elinkeino. Opinnäytetyön kohteet jaettiin kahteentoista luokkaan lähinnä edellä mainittujen kriteerien perusteella. Näin meneteltiin siksi, että tulokset saataisiin mallinnettua mahdollisimman selkeästi. Iän mukaan luokiteltiin erikseen muinaismuistolain suojaamat kivikauden kohteet, eli asun- ja löytöpaikat. Elinkeinoa kuvastavat pyyntikuopat, hiilimiilu, tervahaudat, poronhoito ja uittokohteet. Maa- ja metsätalouskohteet ovat lähes kaikki rakennuksia, tai niiden jäännöksiä. Kontti-uuttu ja pilkkapuut ovat kohteita, jotka ovat aikoinaan tehty omaan, määrättyyn käyttötarkoitukseensa. Seidat liittyvät uskonnon harjoittamiseen. Sotahistoriakohteet luokiteltiin erikseen niiden erityspiirteensä vuoksi.

Tuloksia tarkastellessa huomataan, että eniten dokumentoitiin maa- ja metsätalouden kohteita, eli kämppiä ja niiden jäännöksiä. Näistä kohteista oli eniten ennakkohavaintoja, mikä selittää inventointimäärää. Kämpät sijaitsevat lähes poikkeuksetta vedenottopaikan äärellä, joten sieltä osataan etsiä myös niiden jäännöksiä. Kämppäjäännös on myös hyvä esimerkki kohteesta, mikä erottuu maastossa hyvin, kunhan siitä on jäljellä muutama hirsikerta.

Jos tarkastellaan yksittäisiä löytöryhmiä, huomataan, että eniten dokumentoitiin pilkkapuita ja pyyntikuoppia. Tätä selittää Naarmankairan suuri pilkka-puuesiintymä, jossa pilkkapuita on paljon hyvien kalavesien äärellä. Pyyntikuopat taas ovat usein usean kuopan ryhmissä, jolloin kohteita dokumentoitiin otollisilta maastonkohdilta paikoin runsaastikin. Luokka muut kohteet muodostettiin kohteista, joita inventoitiin vain muutamia kappaleita. Tällaisia kohteita ovat esimerkiksi parkkauspukit, rajamerkit, purnut, lanat ja pitkospuut. Muut kohteet luokkaan sijoitettiin myös ne kohteet, joiden funktiota ei kyetty inventoinnin yhteydessä varmasti määrittämään. Tällaisia kohteita ovat esimerkiksi kivilatomukset ja epämääräiset maakuopat.

Seuraavassa kuviossa (Kuvio 5) kohteet on esitetty löytöluokkien mukaan. Samalla on ilmoitettu myös kunkin löytöluokan kohteiden inventoitu kappalemäärä.

Kuvio 5. Inventoitujen kohteiden määrä lajeittain

Inventoinnissa pyrittiin huomioimaan kattavasti koko Rovaniemen kunnan alue valtionmaiden osalta. Kahden maastokauden aikana alue ehdittiin käydä hyvin läpi, joten saatu kohdemäärä, 523 kohdetta edustaa hyvin Rovaniemen muinaisjäännös- ja kulttuuriperintökantaa niin laadun kuin määränkin osalta.

Kohteita inventoitiin ympäri pitäjää, (Liite 3) ja suurimmaksi osaksi eri kohde-tyypit jakautuivat tasaisesti kunnan maille. Jonkinlaista vaihteluakin on kuitenkin havaittavissa. Kunnan pohjoisosassa on kivilatomuksia, jotka tulkittiin rajamerkeiksi. Ne liittyvät Lapin – ja Lannan rajaan sekä Kemin – ja Tornion Lappien väliseen rajaan. Kunnan koillisosassa on runsaasti seitoja. Sotahistoriallinen materiaali sijaitsee pääasiassa Rovaniemi – Kemijärvi – välisen tien seudulla.

4.5 Yleisimpiä Rovaniemen seudun kulttuurikohteita

4.5.1 Kivikauden kohteet

Rovaniemellä muinaisjäännösten piiriin kuuluvista kohteista tavataan lähinnä kivikautisia asuin- ja löytöpaikkoja. Tämän ajan asuinpaikan sijainnin määräsi lähinnä ihmisten käyttämät elinkeinot. Kivikauden alkupuolella asuinpaikka valittiin metsästykseseen, kalastukseen ja keräilyyn parhaiten soveltuvilta alueilta. Lisäksi asumus pyrittiin pystyttämään vesistön välittömään läheisyy-

teen. Kivikauden loppupuolella asuttiin sellaisilla paikoilla, joilla on ollut mahdollista kasvattaa karjaa sekä viljellä maata. (Museovirasto 2005.)

Kuviossa 6 esitetään kivikautisen asuinpaikan läheisyydestä tavallisesti löytyviä kvartsi-iskoksia.

Kuvio 6. Kivikautisen asuinpaikan kvartsi-iskoksia (Metsähallitus, Karjalainen)

Varhaisimmat tunnetut kivikautiset asumukset ovat kotarakennelmien jäännöksiä. Kotarakennelmien katteena on todennäköisesti käytetty nahkoja tai tuohia. Hieman myöhemmiltä ajoilta tunnetaan kotien lisäksi myös suorakaitteenmuotoisia asumuksia, joiden pohjat erottuvat maastossa laakeina pinnanteina, jotka voivat olla joko pyöreitä tai soikean muotoisia. Rakenteiden seinämät ovat voineet olla oksista punottuja tai niissä on voinut olla pystypuita. Paikoin on todettu jälkiä myös hirsikehikoista ja jopa salvoksista. (Museovirasto 2005.)

Usein kodat ja muut asumukset muodostavat muinaisen rantalinjan suuntaisia rivejä. Asuinpaikkojen tulisijat ovat olleet yksinkertaisia nuotionpohjia tai kivistä koottuja liesiä. Kiviä on voitu asettaa suoraan maanpinnalle tai ne on voitu laittaa kuoppaan useampaan kerrokseen. Rovaniemen inventoinnissa

kesällä 2012 tavattiin kivitautisilta asuinpaikoilta monesti liesiä, jotka sijaitsivat varsinaisen asumuksen ulkopuolella, eli niitä on aikanaan käytetty taidasalla. (Museovirasto 2005.)

4.5.2 Maaseudun asutushistorialliset kohteet

Suuri osa Rovaniemen metsien kulttuurikohteista on maa- ja metsätalouteen liittyviä, tilapäistä asumista osoittavia kohteita. Metsiä kulkiessa törmää varsin usein kämppäjäännöksiin. Metsätyökämpät ovat olleet metsätyöntekijöiden yhteisasuntoja, ja suurin osa kesien 2011 ja 2012 inventoiduista kohteista oli pienikokoisia hirsirakennuksia, joissa oli korkeintaan muutama asuinhuone. Kämppäjäännöksiä on inventoitu aikaisemmin paljon, ja ne ajoittuvat 1900-luvun alkupuoliskosta aina 1960-luvulle. Vanhimmat kohteet ovat niin sanottuja metsäsaunoja. Tällaiset kämpät ovat olleet osittain maan sisään rakennettuja, ja niiden tulisija on ollut luonnonkivistä muurattu avotakka, eli piisi. Juuri näistä takanjäännöksistä tunnistettiin inventoinnin yhteydessä vanhimmat kohteet. (Snellman 1996, 83.) Kuviossa seitsemän on esitetty metsätyökämpän jäänös.

Kuvio 7. Lahonneesta kämppäjäännöksestä jäljellä muutama hirsikerta (Metsähallitus, Karjalainen)

Metsäkämpässä on asunut korkeintaan muutama hevosmies hakkureineen, ja ne on rakennettu lähelle hakattavaa leimikkoa, niin, että työmiehillä on ollut mahdollisimman lyhyt matka omalle palstallensa. Kämppien rakennuksessa on huomioitu myös se, että vesipaikka tuli olla niiden lähellä. (Snellman 1996, 83.)

4.5.3 Elinkeinohistorialliset kohteet

Toinen suuri ryhmä ovat kohteet, jotka liittyvät metsissä harjoitettuihin elinkeinoihin. Kohteet voivat olla ansoja, joilla on yritetty pyydystää jotain eläintä tai sitten rakennelmia, jotka on tehty tiettyä elinkeinonharjoittamista silmälläpitäen.

Pyyntikuoppa on maahan, tavallisesti hiekkaan kaivettu kuoppa, jolla on pyydystetty hirviä tai peuroja. Joskus kuoppa on tehty myös varastointia varten. Sopivilla paikoilla kuoppia saattaa olla yhdestä jopa muutamaan sataan ja ne voivat muodostaa useamman kuopan jonoja. Kuopat naamioitiin oksilla ja niiden pohjalle saatettiin laittaa teräviä seipäitä. (Manninen 2007, 128.) Pyyntikuoppia tapaa yleensä eläinten oletetulta kulkureitiltä (Kuvio 8).

Kuvio 8. Pyyntikuoppa hiekkaharjulla (Metsähallitus, Karjalainen)

Pyyntikuopat sijaitsevat yleensä hiekkakankaalla, ja tavallisesti niitä reunustaa soinen notko tai vesistö. Ajoitusten mukaan pyyntikuoppia on tehty kivi-kaudelta historialliselle ajalle asti. Nykyään pyyntikuopat ovat havaittavissa 1-3 metriä laajoina ja 0,5 –1metriä syvinä painanteina, joiden ympärillä on usein turvevalli. (Museovirasto 2005; Saaristo – Kuusinen – Nieminen 2009, 126.) Rovaniemen inventoinnissa pyyntikuopat olivat yksi yleisimmistä inventoiduista kohdetyypeistä.

Puuhiilen poltto oli yksi merkittävimmistä talonpoikaisista sivuelinkeinoista 1600 luvulta aina 1900 luvulle asti. Hiiltä poltettiin lähinnä syksyllä ja talvella, jolloin maatalojen työt antoivat aikaa hiilen valmistukselle. Nykyään **hiilimiilut** erottuvat maastossa matalina, noin puolen metrin korkuisina lakeina kumpuina, joita kiertää yhtenäinen oja, jota on tarvittu ilmanotossa. Kuoppien ympärillä on usein kaivantoja, joista maata on otettu kuoppien rakenteisiin. Kummunkasvillisuus saattaa olla erilaista kuin ympäröivässä maastossa. Miiluja löytää usein myös vesistön ääreltä, sillä niiden sammuttamiseen tarvittiin runsaasti vettä. Miilut ovat yleensä muodoltaan pyöreitä (Kuvio 9) ja niiden halkaisija vaihtelee kymmenestä metristä 30 metriin. Hiilimiilu erottuu maastossa pyyntikuopan tapaisena syvänteenä. Kuten pyyntikuopat, hiilimiilutkin esiintyvät yleensä ryhminä. Tunnus omaista miilulle on pintaturpeen alla oleva hiilikerros. (Niukkanen 2008, 28; Saaristo – Kuusinen – Nieminen, 127.)

Kuvio 9. Hiilimiilu (Metsähallitus, Karjalainen)

Tervahauta on maahan kaivettu uunimainen rakennelma, jota käytettiin tervanpoltossa. Terva oli suomen tärkein vientituote 1700-luvulla, ja tervanpolttoa harjoitettiin erityisesti Kainuun alueella, mutta tervahautoja löytyy silti ympäri Suomea (Kainuunterva 2011). Tervahauta muodostuu suppilomaisesta hautapainanteesta, reunavallista sekä usein reunavallin puhkaisevasta tervanjuoksutuskanavasta, eli halssista. Tervahautojen halkaisija vaihtelee kymmenestä metristä kolmeen kymmeneen metriin. Tervahaudan voi tunnistaa siitä, että sen välittömässä läheisyydessä kasvaa usein harmaaleppää. (Niukkanen 2008, 28; Saaristo – Kuusinen – Nieminen, 127.) Kuviossa 10 on esitetty yksi kesän 2011 inventoinnissa dokumentoitu tervahauta.

Kuvio 10. Tervahauta Korvakankaalla. (Metsähallitus, Karjalainen)

Yhteisvoimin tapahtunut porojen erotus varta vasten sille rakennetuilla aidoil-la on suomalaisten aloittama tapa. Poroerotus onkin, toisin kuin perinteiset elinkeinot pääsääntöisesti elävää Pohjois-Suomen ja Saamelaisuuden kulttuuriperinnettä. (Niukkanen 2008, 35.)

Poronomistajien yhteisesti rakentamat **poroerotusaitaukset** muodostivat aikoinaan koko poronhoitoalueen kattavan verkoston. Vanhimmat poroero-

tusaidat ovat peräisin 1700 luvun loppupuolelta, tosin niitä on luonnollisesti kunnostettu ja osia uusittu moneen kertaan. Aitaukset koostuvat kaarreaituksista, pyöreästä pääaitauksesta sekä perhekohtaisista pienistä aitauksista, konttoreista. Aidat oli rakennettu pääasiassa männyssä ja puuttomilla alueilla oli käytetty kiviä. Aitojen rakenne on tehty historiallisena aikana vaihtelevin tavoin luonnonolosuhteista ja teknisestä kehitystasosta riippuen. Myös paikallisella kulttuurilla ja perinteillä on ollut vaikutusta. Paliskunnat ovat pyrkineet rakentamaan erotusaidat poronhoidon kannalta tarkoituksenmukaisiin paikkoihin, eli talvisten asuinalueiden tuntumaan. Otollinen paikka aidalle on ollut maastonkohta, jossa aidan perä voitiin häivyttää harjanteen taakse, eli näkymättömiin aitaan ajettavilta poroilta. Näin saatiin porotokka sujuvasti aitaukseen. (Korhonen 2008, 83–85.)

Puhuttaessa porotalouskohteista kulttuuriperintöinventoinnin yhteydessä ollaan erityisesti kiinnostuneita vanhoista aitarakennelmista, jotka oli rakennettu hirsistä tai kivistä. Tällaiset aitarakennelmat oli yleensä hylätty, ja niiden päälle tai välittömään läheisyyteen oli rakennettu uutta aita metalliverkosta tai puisista riu'uksista. Koska poroerotus ei ole työmenetelmiltään juurikaan muuttunut ja edustaa elävää kulttuuriperinnettä lähes kaikki poroerotusaidat ovat vielä nykyäänkin toiminnassa. Rökkäsuojat (Kuvio 11), eli rakennelmat, mihin porot pakenivat suojaan rökkää, ovat sen sijaan unohdettuja, ja kohteet ovat jo pahasti lahonneita. Porokämpistä osa on kunnostettu, tai sitten on rakennettu kokonaan uusia kämppiä joko vanhan kämpän läheisyyteen tai sitten sen pohjalle. Porotalouskohteet luetaan kulttuurikohteisiin, ja erilaisia porotalouskohdetyppejä, joita dokumentoitiin inventoinnin yhteydessä olivat poroerotusaidat, porokämpät tai liemut, eli rökkäsuojat (Niukkanen 2008, 35; Korhonen 2008, 83.)

Kuvio 11. Räkäsuojan ympärillä poroaitaa (Metsähallitus, Karjalainen)

Uitto oli merkittävä puun kuljetusmuoto ja tärkeä työllistäjä Suomen lähihistoriassa. Uitto vaati usein melko mittavia kunnostus- ja rakennustöitä, ennen kaikkea jokivesistöissä, mutta myös järvesistöjen yhteydessä.

Kaupallinen uitto on tietävästi alkanut 1500-luvulla, kun sahat alkoivat laajeta ja turvauduttiin tukkien vesikuljetukseen. Uiton onnistumiseksi rakennettiin purojen ja lampien kynnyskohtiin uittopatoja. Padot rakennettiin puusta tai kivistä. Padot olivat aluksi väliaikaisia, ja ne purettiin käytön jälkeen pois, mutta kun uittot lisääntyivät, alettiin rakentaa pysyviä patoja. (Pakkanen – Leikola 2011, 12–14.) Kuviossa 12 on esitetty uittopadon jäännökset.

Kuvio 12. Vanhan uittopadon jäännökset (Metsähallitus, Karjalainen)

Patojen ympäristöön rakennettiin myös esimerkiksi uittokämppejä ja neulas-koppeja, eli uittossa käytettävien veden virtausta säädelleiden seipäiden säilytyspaikkoja (Karjalainen 2013b). Rovaniemen alueelta inventoinnin yhteydessä tavatut uittokohteet ovat melko huonokuntoisia, eikä niitä ole kovin helppo tunnistaa. Yleensä uittopatorakenteet on purettu, ja kohteiden lähiympäristöstä tavataan rannalle kasattuja hirsiiä ja uittopadon maavalleja.

4.5.4 Muita kohteita

Asumisen ja elinkeinon harjoittamiseen liittyvien kohteiden lisäksi metsistä tapaa paljon muita kohteita, joilla voi olla yhteyttä edellä käsiteltyihin luokkiin, mutta niitä on silti hyvä käsitellä omina kohdetyyppeinä, koska silloin niiden määrä ja laatu tulee paremmin esille. Metsistä löytyy myös esimerkiksi uskonnon harjoittamiseen liittyviä kohteita, kuten seidat.

Entisinä aikoina oli Lappalaisten yksinomaisena elinkeinona kalat ja metsäriista (Holmberg 1915, 5). **Seidat** ovat olleet Lappalaisten käyttämiä kivi- tai puujumalien kuvia. Kiviset, luonnon itsensä muokkaamat seidat ovat olleet jumalankuvien alkuperäisin muoto, ja seidan palvonta on keskittynyt lähinnä

kiviseitoihin. (Mattila 1972,47–48.) Rovaniemellä tavattavat seidat ovat kuitenkin puisia, (Kuvio 13) ja tällaisista seidoista on myös puhuttu nimillä keri-pää, klupu, lakkapää tai kalapatsas. Puuseidat olivat joko kiintonaaisia kantoja tai sitten maahan pystytettyjä paaluja (Paulaharju, 1932, 8). Nämä seitapat-saat on yleensä veistetty hyvän nuotta-apajan ääreen ison saaliin kunniaksi (Mattila 1972, 49). Tämä selittää myös Rovaniemeltä inventoinnin yhteydes-sä löydettyjen seitojen sijainnin. Seitoja löytää Naarmankairasta, lähinnä Hautajärven, Syvälammen ja Pyhäjärven ympäristöstä, jotka lienevät olleet ennen hyviä kalavesiä. Ainakin niillä harjoitetaan kalastusta vielä tänäkin päi-vänä.

Kuvio 13. Seita luhistuneen seitakatoksen edessä (Metsähallitus, Karjalainen)

Naarmankairan seidat ovat kaikki veistetty suurin piirtein samalla tavalla. Kasvava puu on katkaistu noin metrin korkeudelta, kannon pää on tasattu ja veistetty kartiomaiseksi. Holmbergin mukaan kartion reuna pykälöitiin tavallisesti lohen pyrstölle, ja kaula veistettiin neli- tai useampikulmaiseksi, mikä esti patsaan lahoamista. Toisinaan näiden seitojen kyljistä on myös tavattu vuosilukuja ja puumerkkejä. (Holmberg 1915,49.) Rovaniemeltä löytyvät seidat ajoitetaan todennäköisesti 1700-luvulle.

Uuttu, tarkemmin sanottuna munittamisuuttu on vesilinnun pesimistä varten puuhun kaivettu aukko, joka johtaa puun lahonneeseen sisäosan onkaloon. Inventoinnin yhteydessä tavattiin uuttupuita lähinnä Naarmankairasta, järvien ja lampien rannoilta. Kohteet olivat kelohonkia, joiden kylkeen oli veistetty kirveellä aukko, joka ulottui sydänpuuhun asti. Tämä aukko on munitusuutun lentoaukko (Kuvio 14) ja on veistetty yleensä järvelle päin. (Karjalainen 2012, 289.) Munitusuutun tarkoitus oli saada vesilintu munimaan siihen siten, että ihmisen oli helppo kerätä siitä munat omiin tarpeisiinsa. Uutun pohjalle jätettiin aina vähintään yksi muna, sillä jos sen tyhjensi kokonaan, ei lintu enää muninut siihen. (Karjalainen 2013c.) Naarmankairasta löytyi paljon myös keskeneräisiä uuttuja, joiden veistäminen oli aloitettu, mutta jätetty kesken. Tämän selittää se, että uuttua varten tarvittava lahoppuun onkalo on puuttunut. (Karjalainen 2012, 289). Uuttupuut ajoitettiin 1900-luvun alkuun. Uuttupuilla on ollut osansa seitojen ohella saamelaiden uskonnossa. Uskottiin, että uuttu oli tukittava sammalilla talveksi, ettei tule munaton vuosi. Samalla uskottiin, että jos laittoi munankuoria sammalten alle, saa munaonnea. (Itkonen 1948, 374.)

Kuvio 14. Uuttupuun lentoaukko näkyvillä (Metsähallitus, Karjalainen)

Konttipuu on puinen tappi, joka on isketty petäjän kylkeen noin kahden metrin korkeudelle. Kesällä 2011 Rovaniemen inventoinnissa tavatut tapit olivat noin 15 cm. pitkiä, jotka ohenivat kärkeä kohden. Tapit on lyöty yläviistoon vieläkin elossa oleviin petäjiin. (Karjalainen 2012, 262.) Konttipuita löytää samoilta seuduilta kuin uuttujakin. Konttipuiden funktio on epäselvä, mutta nimensä mukaisesti niiden epäillään olleen konttien ripustusta varten. Konttipuu on voinut olla kaskialueen laidalla sijainnut puu, johon ruokakontti ripustettiin töiden ajaksi (Kansallismuseo 2013). Toinen mahdollinen selitys olisi verkkojen selvittely, sillä Inventoinnissa tavatut konttipuut sijaitsivat järvien rannoilla (Karjalainen 2012, 262). Kuviossa 15 on esitetty tyypillinen konttipuu, joka inventoitiin kesällä 2011 Naarmankairasta.

Kuvio 15. Konttipuu elävässä männyssä (Metsähallitus, Karjalainen)

Entisaikojen metsämiehen mukana kulki aina kairassa mukana veistämiseen soveltuvat työkalut, niistä puukko tärkeimpänä. Honkaa on käytetty paperina ja puukkoa kynänä, kun veistettiin kulkureittejä, apajasijoja, pyyntimaiden omistuksia kuolemantapauksia, sattumuksia ja mitä milloinkin. Merkintöjen oli tarkoitus kestää yli ihmisiän, aina ikihongan kuolemaan asti. (Kotivuori 2003, 25.) Näitä veistoksia voi nimittää tänä päivänä **pilkkapuiksi** (Kuvio 16).

Yleensä pilkka on viitoittanut yksinkertaisesti kulkureittiä (Kotivuori 2003,33). Tällainen pilkka on esimerkiksi kulttuuriperintöinventoinnissa 2011 digitoitu kohde hietikko 2. Kohteessa on honka, joka on vuoltu neliön muotoon 30 cm matkalta. Tämän puun tarkoituksena on ollut viitoittaa vieressä ollutta polkua, joka on johtanut sodanaikaiselle rakennukselle (Karjalainen 2012, 192).

Kuvio 16. Pilkkapuussa kirjaimia ja numeroita. (Metsähallitus, Karjalainen)

Pilkkapuita löytyy ympäri Rovaniemeä, mutta niiden suurin keskittymä on seitojen ja uuttupuiden ohella Naarmankairassa. Ylä- ja Alanaarmajärven, Pyhäjärven, Syvälammen ja Kypärälammen ympäristöstä löytyy runsaasti pilkkapuita, joiden merkitystä on pohdittu kesän 2011 inventoinnin yhteydessä. Osa pilkoista on selvää kirjoitusta tai sitten vuosilukuja ja epämääräisiä kirjainyhdistelmiä, joita on vaikea tulkita. Naarmankairan pilkkapuista ainakin osa liittyy todennäköisesti kalapaikkojen merkitsemiseen, sillä hyviä kalapaikkoja on merkitty kirveen sipaisulla petäjien tai honkien kylkeen (Sarkkinen, 15). Inventoinnissa digitoidut pilkkapuut on veistetty 1800-luvun lopussa tai sitten 1900-luvun alussa. Muualta Rovaniemeltä inventoitiin myös nuorempia kohteita. Naarmankairassa vanhin tavattu vuosiluku, mikäli oikein tulkittu, on 1849. (Karjalainen 2012, 238.) Vuosilukujen ja kirjainten lisäksi puihin on kaiverrettu ihmishahmoja ja puumerkkejä.

Rovaniemen Vikajärvellä ja muutenkin Rovaniemi - Kemijärvi tien varrella sijaitsee **toisen maailmansodan aikaisia kohteita**. Kohteet ovat lähinnä juoksuhautoja, bunkkereita, tukikohtajäännöksiä (Kuvio 17) ja joitakin irtainten esineiden kohteita, kuten ammusten hylsyjä. Koska tällaiset kohteet ovat

historiallisesti melko nuoria, ne eivät kuulu automaattisesti suojelun piiriin, mutta Metsähallitus käsittelee näitäkin kohteita kuin muinaisjäännöksiä (Karjalainen 2013a). Sotaromu kuuluu puolustusvoimille, ellei se ole ilmeisen arvotonta (Asetus puolustusvoimille kuuluvan tavaran löytämisestä ja pelastamisesta 1983).

Kuvio 17. Tukikohtajäännös Rovaniemen Lautavaarassa (Metsähallitus, Karjalainen)

4.6 Haastattelujen tulokset

Opinnäytetyöhön kuului haastattelu Rovaniemen inventointiin osallistuneille henkilöille. Tuloksia varten haastateltiin kahta inventointiin osallistunutta suunnittelumetsuria, Arvo Keskinarkausta ja Mauri Pokkaa. Lisäksi haastateltiin inventoinnista vastannutta erikoissuunnittelijaa, arkeologi Taisto Karjalaisista. Haastatteluaineiston perusteella pyrittiin saamaan käsitys siitä, mitä hyötyä inventoinnissa on ja toisaalta siitä, miten sitä voisi kehittää palvelemaan tarkoitustaan paremmin. Haastatteluissa tiedusteltiin myös sitä, mitä hyötyä haastateltavien mielestä kulttuuriperintöinventointihankkeesta on, kun otetaan huomioon niin metsien talouskäyttö kuin suojelunkin näkökulma.

4.6.1 Inventoinnista saatuja hyötyjä

Kaikki haastateltavat pitivät inventointihanketta hyödyllisenä nimenomaan sen laajuuden takia. Aikaisemmat inventoinnit ovat huomioineet yleensä vain selkeästi muinaismuistolain rauhoittamat kohteet, ja näin nuoremmat, mutta monesti harvinaiset ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet ovat jääneet huomioimatta. Keskinarkaus mainitsi inventoinnin hyödyksi sen, että kohteet tulevat nyt tarkasti merkityksi paikkatietojärjestelmään, jolloin niiden löytäminen tarvittaessa on helpompaa. Tämä onkin ollut koko inventointihankkeen ryhtymisen lähtökohtia ja erittäin tärkeä yksityiskohta hanketta kokonaisuutena ajatellen. Keskinarkauksen mielestä hankkeen etuja on myös se, että saadaan uusia kohteita kirjattua ylös. Tulosten tarkastelussa huomattiin, että uusia kohteita löydettiin 134 kappaletta kahden kesän aikana. Tämä on hyvä tulos yhdelle suunnittelijalle. Uusien kohteiden löytymisen kannalta oli tärkeää, että inventoinnissa oli varattu aikaa myös metsikkökuvioiden vapaalle läpikäymiselle uusien kohteiden varalta. (Keskinarkaus 2013.)

Mauri Pokka mainitsi inventoinnin eduksi kohteiden esiintymiselle otollisten maastonkohtien selkeytyminen. Kohteita inventoitaessa osattiin liikkua arkeologisen asiantuntemuksen perusteella sopivissa maastonkohdissa kohdetyypistä riippuen. Esimerkkinä Pokka mainitsi sen, että liikkuessaan hiekkaharjuilla, hän osaa nyt varautua mahdollisiin pyyntikuoppajärjestelmiin. Tästä on eittämättä etua suunnittelumetsurin työssä. Karjalainen mainitsi haastattelussa hankkeen hyötynä tulosten laajat hyödyntämismahdollisuudet. Hankkeesta saatuja tuloksia voidaan Karjalaisen mukaan hyödyntää metsien monipuolisessa käytössä ja suojelussa. Hänen mukaansa inventoinnin tulokset voivat toimia myös lähtökohtana erilaisille jatkotutkimuksille. Karjalaisen mukaan tuloksia kannattaa tarkastella myös matkailuelinkeinoa silmälläpitäen. (Pokka 2013; Karjalainen 2013c.)

4.6.2 Inventoinnin kehityskohtia

Koska inventointi on omassa luokassaan ja laajuudessaan ensimmäinen laatuaan, eivät siinä käytetyt menetelmät ja aineistot ole välttämättä laadukaimmat ja kustannustehokkaimmat. Haastatteluissa tulikin ilmi, että yksi hankkeen perustehtävistä on juuri inventointimenetelmien kehittäminen. Karjalainen mainitsi, että eniten kehitettävää on maastolaitteiden ja dokumen-

toinnin osalta. Koska jokainen kohde on erilainen ja sisältää omat ominaispiirteensä, täytyy se dokumentoida jo maastossa melko tarkasti. Tämän seurauksena kohteen äärellä tulee usein kirjoitettua pitkiä kohdeselostuksia itse kohteesta kuin myös sitä ympäröivästä maastosta. Tämä aiheuttaa haasteita käytettävälle maastolaitteelle, sillä käytännössä siinä tulee olla kannettavan tietokoneen ominaisuudet. Samassa laitteessa pitäisi olla myös GPS- toiminto. Maastolaitte ei saa olla liian suuri eikä painava, jotta sitä on mielekäästä kantaa maastossa mukana pitkiäkin matkoja. Huomattava seikka on myös se, että maastolaitteen tulisi kestää myös kosteutta ja kolhuja ainakin jossakin määrin. (Karjalainen 2013c.; Keskinarkaus 2013; Pokka 2013.)

Karjalainen mainitsi haastattelussa, että laserkeilaus tekee tuloaan myös muinaisjäännösten ja kulttuurikohteiden inventointiin. Tietynlaiset kohteet, jotka erottuvat kohonneena maanpintana, kuten tervahaudat on saatu digitoitua jopa ilman maastokäyntiä. Toistaiseksi kuitenkin projektin kohteet inventoidaan kaikki maastossa, sillä kuten todettiin, jokainen inventoitava kohde on yksilöllinen, eikä sen ominaispiirteitä erota kuin tutustumalla siihen paikanpäällä. (Karjalainen 2013c.)

Laserkeilauksen soveltuvuutta arkeologisten kohteiden inventoinnissa metsästä on aiemmin kokeiltu ainakin Laihialla Skogens Kulturarv- projektin yhteydessä. Projektissa saatujen tulosten mukaan ilmakeilausaineistosta ei pystytty kyllin luotettavasti tunnistamaan muinaisjäännöksiä ja kulttuurikohteita. Tätä perustellaan sillä, että metsä peittää liikaa maanpinnan muotoja sekä sillä, että saatu ilmakeilausaineisto ei ole tarpeeksi tarkka. Maalaserkeilauksen kokeilutulokset ovat sen sijaan lupaavampia. Tämä menetelmä näyttäisi sopivan hyvin mäntyvaltaisten sekä puoliavoimien alueiden kartoitukseen. Sekä ilma, että maalaserkeilausta on päätetty jatkaa jatkossa tehtävissä inventointihankkeissa. (Museovirasto 2010, 8.) Laserkeilaus vaikuttaakin hyvältä menetelmältä kohteen paikallistamiseen maastossa, jolloin arvokasta maastotyöaikaa ei kulu kohteen etsimiseen.

Metsurien haastatteluvastauksista ilmeni inventointiaineiston laajempi hyödyntämistarve yli metsähallituksen henkilökunnan. Inventoitavien kohteiden hyödyntäminen matkailussa oli molempien metsurien mielestä kehitettävä seikka. Resurssien mahdollistaessa voitaisiin järjestää opastettuja kulttuuri-

perintöretkiä. Näille retkille olisi todennäköisesti kysyntää, sillä monet kohteet ovat ihmisille outoja, ja herättävät mielenkiintoa, eritoten inventointihankkeen saatua julkisuutta mediassa. Ylen internet- sivuilla julkaistiin uutinen, joka kertoi Euroopan laajimmasta seitakeskittymästä. Tämän yhteydessä olikin kommentteja siitä, että merkinnät seidoista tulisi saada peruskartalle, jotta halukkaat voisivat käydä niihin tutustumassa. Kiinnostusta inventoituihin kohteisiin on siis havaittavissa. (Keskinarkaus 2013; Pokka 2013.)

Keskinarkaus ehdotti haastattelussa kyläkohtaisten karttojen laatimista. Karttoihin merkittäisiin inventoidut kohteet lajeittain. Näin kyläläiset, mutta tietysti myös matkailijat voisivat helposti tutustua paikalliseen metsän tarjoamaan kulttuuriperintötarjontaan. Yksi tapa julkaista kartta voisi olla ilmoitustaululla, kylän keskeisellä paikalla. (Keskinarkaus 2013.)

4.6.3 Inventoinnin hyötyjä metsätaloudelle

Inventointiprojektin hyötyjä metsätaloudelle tarkasteltiin sekä haastattelun, että pinta-ala tarkastelujen avulla. Ennen projektia kohteiden paikkatieto oli usein epätarkkaa, ja arviointeja kohteiden vaikuttavasta pinta-alasta oli tehty eri henkilöiden toimesta eri perusteilla. Paikkatieto kohteista oli myös paikoin vanhentunutta. Inventoinnin jälkeen kohteille määriteltiin tyypistä riippuen tarkka paikkatieto, joka auttaa suunnittelijoita ja muita toimijoita hahmottamaan kohteen sijainnin ja laajuuden.

Samalla tarkennettiin ohjeita metsänkäsittelystä kohteiden ympäristössä. Nykykäytäntönä metsähallituksella on ollut, että kaikkia kohteita suojellaan samalla tavalla ja metsätalouden toimenpiteitä on vältetty kohteiden välittömässä lähiympäristössä. Projektin ansiosta voidaan nyt valita kohteita, joiden alueella voidaan tehdä puunkorjuuta normaalisti. Näin menetellään ainakin pyyntikuoppien, kämppäjäänösten, tervahautojen ja hiilimiilujen läheisyydessä. Puiden poisto näiden kohteiden ympäriltä on jopa suotavaa, sillä neulasmassan karistessa kohteiden päälle, on sillä kohteiden tuhoutumista edistävä vaikutus. Puun korjuussa kohteiden ympäristössä on kuitenkin huomiotava, ettei kohteiden päältä saa ajaa motolla eikä millään muullakaan koneella. Kielto koskee myös talvikorjuuta. Tämän vuoksi on tarvittaessa kohteiden ympäristö hakattava metsurityönä. Korjuun jälkeen on huomiotava, ettei

hakkuutähteitä jää kohteiden päälle, sillä tämä lasketaan kohteiden peittämiseksi, mikä on muinaismuistolain mukaan kiellettyä. (Karjalainen 2013c.)

Suoritettaessa korjuuta kohteilla, jossa esiintyy pilkkapuu, konttipuu tai uuttu riittää luonnollisesti, että itse kohdetta varotaan, ja hakkuita voi suorittaa ympäristössä normaalisti. Ainoa huomioitava seikka on se, että jos kohde on elävässä puussa, täytyy hakkuut suorittaa siten, ettei kohdepuun juuristo vaurioidu. Kivikauden kohteet kuuluvat automaattisesti muinaismuistolain piiriin, ja ohjeistus on, että hakkuita voi suorittaa, mutta hakkuutähteet on poistettava. (Karjalainen 2013c.)

Maanmuokkaus sen sijaan on edelleenkin kiellettyä kohteiden vaikuttavalla alalla (Karjalainen 2013d). Maanmuokkaus, erityisesti äestys on erittäin riskialtis toimenpide kuviolla, jossa esiintyy muinaisjäännös tai kulttuurikohde. Äestys rikkoo maaperän mekaanisesti yksinä kaistoina, joten kohteen tuhoutuminen on erittäin todennäköistä. Maanmuokkausta muinaisjäännöskohteiden ympäristössä on tutkittu Laihialla Skogens Kulturarv- projektin yhteydessä. Projektissa saatujen tulosten mukaan laikkumätästys saattaisi tulevaisuudessa olla sopiva maanmuokkausmenetelmä kohteiden lähiympäristössä. Laikkuja voidaan sijoittaa maaston ja konekuskin mielen mukaan, jolloin on mahdollista kiertää kuviolla esiintyvä muinaisjäännös tai kulttuurikohde. (Museovirasto 2010, 25.) Maanmuokkausmenetelmien testaus kohteiden vaikuttavalla alalla on kuitenkin vasta alussa, joten metsähallituksen käytäntö on, ettei kohteiden vaikuttavalla-alalla suoriteta minkäänlaista maanmuokkausta (Karjalainen 2013d).

4.6.4 Pinta-alan tarkastelu

Pinta-alaa tarkastellessa otettiin huomioon ne 282 kohdetta, jotka saatiin SUTI-GIS paikkatietojärjestelmästä. SUTI-GIS järjestelmän lokitiedoista löytyi Rovaniemen metsätalousmaan kuviot ja niiden tiedot ennen projektin alkua vuoden 2010 lopulta. Tästä kuvioluettelosta poimittiin inventoinnissa läpikäydyt kuviot ja niiden luontokoodin 111 (tervahauta), 112 (peurakuoppa tms.), 113 (rakennuksen raunio), 114 (sodanaikainen rakennelma), 119 (muu muinaisjäännös tms.), 121 (poroitapaikka), ja 562 (luonnonmuistomerkki) (PATI- maastotyöohje, 2013.) mukaista pinta-alaa verrattiin kuvioluetteloon, joka oli päivitetty maaliskuussa 2013. Tulokset esitetään taulukossa 1.

Taulukko 1. Pinta-ala

aika	luontokoodit 111,112,113,114,119,121,562 pinta-ala
2010 loppu	117,82 ha
2013 maaliskuu	149,12 ha

Tulos oli hieman yllättävä, sillä oletuksena oli, että kohteille varattava pinta-ala olisi laskenut, koska entisiä aluetietoina ilmoitettuja kohteita on saatu digitoitua pistetiedoiksi. Reilun 30 hehtaarin pinta-alan kasvua selittää uusien kohteiden löytyminen vanhojen kohteiden lähiympäristöstä. Näin on tapahtunut etenkin kämppäjäännösten, pyyntikuoppien, pilkkapuiden ja tukikohtien yhteydessä. Toisaalta taas sellaisten aluetietojen määrä, minkä luontokoodille varattu pinta-ala kattoi koko kuvion, ei ollut ennen inventointiakaan kovin paljon järjestelmässä. Ennen inventointia käytettiin aluetiedon lisäksi vielä K-tietoa, jossa varattiin maastokäynnin perusteella luontokoodille jokin pinta-ala. Näissä pinta-aloissa on heittoa, koska jokainen suunnittelija määrittä pinta-alan omien kriteeriensä mukaan. Osa määrittä pinta-alan nousemalla kannon päälle ja arvioi siten kohteen pinta-alan. Näin kohteen todellinen vaikuttava ala ja siihen liittyvät alakohdeet jäävät usein huomaamatta. Arviointi saatiin suorittaa myös toimistotöinä (Vuoskulompolo, 2013). Itsestään selvää on, että toimistossa tehdyn arvion luotettavuus on arveluttavaa.

Inventointiprojektissa kaikki inventoidut kohteet tarkistettiin maastossa kera tarkkojen mittausten. Näin ei ole enää epävarmuutta kohteiden todellisesta laajuudesta. Määritellyt vaikuttavat alat vaihtelivat kohdekohtaisesti pilkkapuiden 0,1 hehtaarista tukikohtien 5 hehtaariin. Yhteenvetona pinta-aloista voisi sanoa, että yhden kohdepisteen pinta-ala on pienentynyt, mutta kohdepisteiden määrä on lisääntynyt.

4.6.5 Hyöty suojelulle

Inventoinnin suurin hyöty on luonnollisesti kohteiden säilymisen turvaaminen. Tätä mieltä olivat myös kaikki haastateltavat. Ennen inventointiprojektia kohteiden paikkatieto oli epämääräistä, jolloin suojeltiin pahimmillaan väärää aluetta ja kohteita saattoi tuhoutua. Ongelmia tuottivat myös laajat kohteet,

mitkä muodostuivat useista alakohteista. Tällainen oli Karjalaisen mukaan esimerkiksi pyyntikuopparyhmä. Aikaisemmin ryhmä oli merkitty paikkatietoon aluetietona tai sitten vain sen keskipiste oli määritelty. Tämä aiheutti sen, että metsäkoneet välttivät keskipistettä ja ajoivat pyyntikuoppien yli, kuten on esitetty kuviossa 18. Tällaisessa tilanteessa suojeleminen onkin täysin epäonnistunut. (Karjalainen 2013c; Keskinarkaus 2013; Pokka 2013.)

Kuvio 18. Yliajetun pyyntikuopan päällä hakkutähteitä (Metsähallitus, Karjalainen)

Metsänhoitotoimenpiteet kuvioilla, jotka sisältävät muinaisjäännöksiä tai kulttuurikohteita, ovat aiheuttaneet epävarmuutta ja sitä kautta yhteistyö erilaisien viranomaisten kanssa on ollut välttämätöntä. Inventoinnin myötä kohteiden suojelussa viranomaistoiminta on nopeampaa, kun kohteiden paikkatieto on tarkempaa ja se on kaikkien viranomaisten ja kansalaisten käytössä. Karjalainen mainitsi, että inventoinnin myötä suuri osa viranomaistoiminnasta jää pois, koska kohteiden paikkatieto tulee projektin myötä suoraan toimitsijoille, eikä heidän tarvitse tiedustella kohteiden yksityiskohtia viranomaisilta. Inventointihankkeen yksi päämäärä on saattaa ajantasainen paikkatieto muinaisjäännöksistä ja kulttuurikohteista suoraan metsäkoneiden näytölle. Näin met-

säkonekuskin ei tarvitse keskittyä työssään varomaan kohteita, vaan tietokone hälyttää, jos mennään liian lähelle kulttuuriperintökohdetta. Kohteiden tuhoutuminen vahingossa voidaan näin tehokkaasti välttää, ja samalla voidaan keskittyä tehokkaaseen puunkorjuuseen. (Karjalainen 2013c.)

Inventoinnin myötä selkiytyy myös se, mitkä kohteet ovat aktiivisen-, ja mitkä passiivisen suojelun piirissä. Nyrkkisääntönä voidaan sanoa, että kohteet, joissa on puurakenteita, kuuluvat aktiivisen suojelun piiriin. Hoito-ohjeena tällaisille kohteille on puuston ja hakkuutähteiden poisto niiden vaikuttavalta alalta. Passiivisen suojelun piiriin kuuluvat kohteet, kuten kivilatomukset säilyvät parhaiten, kun niihin ei kajota ollenkaan. (Karjalainen 2013e.)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia Rovaniemellä kesinä 2011 ja 2012 suoritettun kulttuuriperintöinventoinnin tuloksia ja niiden pohjalta miettiä inventointiprojektin hyötyjä metsätaloudelle ja suojelulle. Inventoinnissa oli määrätty suunnittelutavoite, inventoida koko Rovaniemi valtion metsätalousmaan osalta kenttäkausien 2011 ja 2012 aikana. Tulokset täyttivät odotukset kohteiden määrän osalta. Lisäksi inventoinnissa eri kulttuuriperintötyypit tulivat edustetuksi monipuolisesti, joten inventointia voidaan pitää kokonaisuutena onnistuneena.

Opinnäytetyön tuloksista voi päätellä, että inventointi muinaisjäännösten ja kulttuurikohteiden sijainnista ja määrästä nimenomaan talousmetsissä on tarpeellinen. Luonnonsuojelualueet on kartoitettu jo melko tarkkaan, ja siellä kohteiden suojelu on helpompaa. Koska voimaperäinen metsätalous keskittyy nimenomaan talousmetsiin, on tärkeää, että siellä sijaitsevat lakisääteiset muinaismuistot saadaan inventoitua, ja näin tieto niistä välittyy myös tuleville sukupolville. Metsillä ja metsäteollisuuden kehityksellä on ollut keskeinen yhteiskunnallinen merkitys Suomen historiassa. Se heijastuu niin metsiin liittyvän, kuin esimerkiksi asutushistoriankin tutkimuksessa. Erityisesti kulttuurikohteet kuvaavat sitä, miten metsistä on ennen hankittu toimeentulo ja se on ollut monelle ihmiselle elinkeinon välikappale.

Se, että projektissa inventointia on laajennettu myös nuorempiin kulttuurikohteisiin, on mielestäni tärkeä asia. Vaikka näillä kohteilla ei ole lain antamaa suojaa, on hyvä muistaa, että jonakin päivänä myös nämä kohteet kuuluvat muinaismuistolain piiriin, jolloin ne on pakko ottaa huomioon metsänkäsittelyssä. Siinä vaiheessa on kaikkien etu, että kohteesta on jäljellä mahdollisimman paljon, mitä suojella. Jo harjoittelussani havaitsin, että monet kohteet olivat huonokuntoisia, osa jopa osittain tuhoutuneita. Voi siis sanoa, että oli korkea aika käydä digitoimassa niiden tarkka kunto ja sijainti paikkatietojärjestelmään. Tämä tekee kohteiden tarkastelusta ja huomioonottamisesta tulevaisuudessa helpompaa.

Metsien talouskäytön osalta voidaan sanoa inventoinnin hyödyntäneen sitä aikakin selkiytyneiden toimintaperiaatteiden myötä. On syytä ajatella sitä, että suojelu ei ole aina kohteiden kiertämistä ja suojavyöhykkeiden jättämistä.

Oikeastaan voidaan sanoa, että metsien talouskäytöllä ja suojelulla on usein yhtenevät intressit. Inventoinnin myötä toimenpidepinta-alat suurenevat kuviolla, joilla on muinaisjäännös tai kulttuurikohde, mutta samalla kohteiden säilyminenkin saadaan paremmin turvattua. Nämä seikat ovat alkaneet kiinnostamaan muitakin metsäalan toimijoita, ja harjoittelun ja opinnäytetyön kirjoittamisen yhteydessä kuulin puhetta, että inventointihanke olisi laajenemassa yksityismetsien puolelle. Metsäkonekuskit ja muut metsäalan toimijat arvostavat selkeitä toimintaohjeita hakattaessa erikoiskohteiden ympäristössä. Näin työaikaa ei kulu epäröintiin, ja samalla korjuun suunnittelu tehostuu.

Suojelun kannalta inventointi takaa sen, ettei kohteita ainakaan tuhota vahingossa. Koska jokainen kohde on yksilöllisesti digitoitu, on paikkatietojärjestelmään saatu kattava paketti tarkasti inventoituja kohteita. Näin osataan jatkossa valita oikeanlainen suojelu kohdetyypistä riippuen. Inventointiprojektin lopussa on tarkoitus koostaa tuloksista yhteenveto paikallisille asukkaille, tutkijoille ja muille asiasta kiinnostuneille. Projektin yksi tavoite on tehdä ihmisten ajatusmaailmaa suojeluyönteisemmäksi, ja tätä asiaa ajaa mielestäni myös tämä opinnäytetyö.

Inventoinnin tuloksista ilmeni se, että suurin osa kohteista sijaitsee sellaisilla metsän kehitysluokilla, missä suoritetaan myös eniten hakkuita. Erilaisia muinaisjäännöksiä ja kulttuurikohteita inventoidaan koko ajan lisää, ja samalla tulostavoite valtiolle nousee. Tämä aiheuttaa sen, että hakkuut täytyy organisoida tehokkaasti ja kestävän kehityksen mukaisesti. Hakkuut pitää sopeuttaa kohdeympäristöön, ja se onnistuu vain tarkkojen toimintamallien avulla. Inventoinnin lopputuloksena kulttuuriperinnön käsite selkiytyy metsätalouden osalta ja toimijat voivat varmistua toimivansa juuri kestävän kehityksen mukaisesti. Kohteiden määrä voi aiheuttaa tulevaisuudessa myös ongelmia, jos melkein joka kuviolla on jokin kulttuurikohde, mitä pitää varoa. Kohteita inventoitaessa voisikin kiinnittää huomiota kohteen kuntoon. Jos esimerkiksi metsätyökämpästä ei ole jäljellä kuin turvevalli, voi miettiä, mitä siitä on jäljellä sitten, kun siitä tulee muinaisjäännös. Tällaisten kohteiden osalta voisi miettiä vaihtoehtoa suojelun keskittämistä hyväkuntoisiin kohteisiin, ja näin metsien talouskäyttö tehostuisi entisestään. Toinen kategoria on kohteet, joita ei pystytä varmasti tunnistamaan. Kohde voi olla pahoin tu-

houtunut, tai sitten vain epämääräinen kivikasa tai maakuoppa. Tällaisen kohteen suojele ei ole useinkaan kovin mielekäästä.

Inventoinnissa käytetyistä menetelmistä voisi sanoa sen, että niissä on eniten kehitettävää. Tällä hetkellä inventoiminen on verrattain hidasta, koska jokainen kohde pitää käydä maastossa tarkistamassa erikoissuunnittelijan läsnä ollessa. Kallista maastotyötä on yritetty korvata laserkeilauksen avulla, mutta toistaiseksi menetelmät eivät ole riittävän luotettavia korvaamaan perinteisiä inventointimenetelmiä. Tämä saattaakin rajoittaa hankkeen leviämistä yksityismetsiin, sillä rahoituksen saaminen voi olla hankalaa. Pitkälti projektin lopputulokset näyttävät hankkeen jatkoon mahdollisuudet muualla.

Opinnäytetyön rajauksena oli Rovaniemen kunnan alue, ja tulosten analysoinnissa keskityttiin pelkästään yhden kunnan kulttuuriperintökantaan. Tutkimustulosten analysoinnissa olisi voinut hakea tukea esimerkiksi naapurikuntien inventoinneista, ja vertailla kulttuurikohteiden määrää ja laatua esimerkiksi koko Lappia silmälläpitäen. Toisaalta pitää ottaa huomioon, ettei aihetta ole ainakaan Rovaniemen ammattikorkeakoulun opinnäytetöissä juuri ollenkaan tutkittu. Jonkinlainen pohjatyö on siis hyvä olla ohjelmassa. Kulttuurikohteiden inventointiprojekti jatkuu valtion talousmetsissä ainakin vuoteen 2015 asti. Tämän jälkeen voidaan tehdä lopulliset johtopäätökset kulttuuriperinnön inventoinnin onnistumisesta ja tämä avaa myös mahdollisuuksia uusille opinnäytetöille.

LÄHTEET

- Asetus puolustusvoimille kuuluvan tavaran löytämisestä ja pelastamisesta (asetus 84/1983). Osoitteessa <http://www.finlex.fi/fi/laki/smur/1983/19830084>
- Enbuske, M. 1999. Lapin asuttamisen historia. Teoksessa Lapin Maa, kansat ja kulttuurit. (toim. I. Massa - H. Snellman) 31 – 49 Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia. Hämeenlinna, Karisto Oy.
- Holmberg, U. 1915. Lappalaisten uskonto. Porvoo, WSOY.
- Itkonen, T. 1948 Suomen lappalaiset vuoteen 1945, II osa. Porvoo, WSOY.
- Johansson, P. – Kujansuu, R. 2005. Deglasiaatio. Teoksessa Pohjois-Suomen maaperä. 149–151 (toim. P. Johansson ja R. Kujansuu). Espoo, Geologian tutkimuskeskus
- Kainuunterva 2011. Tervahauta. Osoitteessa http://www.kainuunterva.com/index.php?option=com_content&task=view&id=15&Itemid=40 3.2.2013
- Kansallismuseo 2013. Talonpoikaista elämää keskisuomessa. Osoitteessa <http://www3.jkl.fi/ksmuseo/paivaeilisessa/paja/talopkes.html>
- Karjalainen, T. 2013a. Puhelinkeskustelu Metsähallituksen erikoissuunnittelijan kanssa 21.1. 2013.
- Karjalainen, T. 2013b. Puhelinkeskustelu Metsähallituksen erikoissuunnittelijan kanssa 26.2. 2013.
- Karjalainen, T. 2013c. Puhelinkeskustelu Metsähallituksen erikoissuunnittelijan kanssa 15.3.2013.
- Karjalainen, T. 2013d. Puhelinkeskustelu Metsähallituksen erikoissuunnittelijan kanssa 25.3.2013.
- Karjalainen, T. 2013e. Puhelinkeskustelu Metsähallituksen erikoissuunnittelijan kanssa 29.4.2013.
- Karjalainen, T. 2012 Rovaniemen kulttuuriperintöinventointi 2011, Metsähallituksen julkaisuja.
- Keskinarkaus, A. 2013 Puhelinkeskustelu Metsähallituksen suunnittelumetsurin kanssa 15.3. 2013
- Korhonen, T. 2008. Poroerotus. Historia, toiminta ja tekniset ratkaisut. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 1165. Ykkösoffset Oy, Vaasa

- Kotivuori, H. 2003. Puuhun kirjoitettu. Teoksessa Raito, maakunnallinen museolehti 1/03. (toim: K. Kaakinen) 26 – 34 painotuote Oy.
- Kujansuu, R. 2005. Kallioperä ja sen vaikutus korkokuvaan. Teoksessa Pohjois-Suomenmaaperä. (toim. P. Johansson - R. Kujansuu)17 – 20 Geologian tutkimuskeskus. Espoo.
- Länsi-Lapin luonnonvarasuunnitelma 1999. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 22.
- Manninen, M. 2007 Peurahautoja ja kulkureittejä. Teoksessa: Peurakuopista kirkkokenttiin128-146 (toim. E-K. Harlin- V-P. Lehtola). Gummerrus, Saarijärvi.
- Mattila, M. 1972. Seidoista ja seitojen funktioista. Uskontotieteen pro-gradu tutkielma. Turun yliopisto, Humanistinen tiedekunta.
- Metsähallitus 2013. Valtion metsien kulttuuriperintöinventointi. Osoitteessa [http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/hankkeet/kulttuuriperintoinventointi](http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/hankkeet/kulttuuriperintoinventointi/Sivut/Valtionmetsienkulttuuriperintokohteideninventointi.aspx) 16.3.2013
- Metsätalouden kehittämiskeskus TAPIO 2009. Muinaisjäännösten käyttö ja hoito kulkutiemuinaisjäännöksillä. Osoitteessa http://www.metsavastaa.net/files/metsavastaa/kulttuuri/kulkutie_ohjeisto.pdf, 1 – 2. 2.2.2013
- Muinaismuistolaki 1963. Kiinteät muinaisjäännökset. Osoitteessa <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1963/19630295#Pid1896590> 4.2.2013
- Museovirasto 2005. Muinaisjäännökset. Osoittees sa<http://www.muinaispolut.fi/haku1.html> 2.2.2013
- Museovirasto 2010. Botnia-Atlantica- ohjelma Skogen kulturarv i kvarken regionen (SKAIK). Innovaatioprojekti 1.12009 – 31.3.2010. Museo- virasto, Suomen osuuden loppuraportti.
- Niukkanen, M. 2008 Historiallisen ajan kiinteät muinaisjäännökset- opas määrittelyyn ja suojeluun. Museovirasto, rakennushistorian osasto.
- Pakkanen, E – Leikola, M. 2011. Puut perille ja käyttöön, Suomen metsien käytön historiaa. Metsäkustannus Oy. Hämeenlinna
- PATI- maastotyöohje, 2013, Metsähallituksen julkaisuja.
- Paulaharhu, S. 1932. Seitoja ja seidan palvontaa. Helsinki. Suomalaisen kirjallisuuden seuran kirjapaino.

Pokka, M. 2013 Puhelinkeskustelu Metsähallituksen suunnittelumetsurin kanssa 15.3. 2013.

Rovaniemen kaupunki 2012. Tilastotietoja. Ositteessa
<https://www.rovaniemi.fi/suomeksi/Palveluhakemisto/Kuntainfo/Vaestoaesto-ja-ennuste> 28.1.2013

Saaristo, L – Kuusinen, M – Nieminen, M. 2009 Talousmetsien luonnonhoito, metsä ammattilaisen käsikirja, metsäkustannus, Vammalan kirjapaino.

Saarnisto, M. 1996. Rovaniemen luonnonmaiseman synty. Teoksessa Rovaniemen historia vuoteen 1721: kotatulilta savupirtin suojaan. 11–33 (toim. Rovaniemen historiatoimikunta) Jyväskylä, Gummerrus

Sarkkinen, M. 2003. Naarmaa naakimassa- kalastajien jäljillä kairassa. Teoksessa: Raito, maakunnallinen museolehti 2/03.15–24 (toim: K.Kaakinen) painotuote Oy.

Snellman, H. 1996. Tukkilaiden tulo ja lähtö, kansantieteellinen tutkimus Kemijoen metsä- ja uittotyöstä. Jyväskylä. Gummerruskirjapaino Oy.

Vuoskulompolo, M. 2013. Puhelinkeskustelu Metsähallituksen paikkatietoasiantuntijan kanssa 25.3.2013.

LIITTEET

Liite 1. Kohdelomake

Liite 2. Haastattelujen kysymykset

Liite 3. Kenttäkauden 2011 ja 2012 inventoidut kohteet

Kohteen nimi	MH-tunnus: 137704
---------------------	-----------------------------

Kohdetyyppi:	Haltija:	181 Metsätalous Länsi-Lappi
Ajoitus:	Ylläpitäjä:	181 Metsätalous Länsi-Lappi
Rakentamisvuosi:	Kunta:	698 Rovaniemi
Lukumäärä:		

Koordinaattiselitys:	Geometria	4 Gps-mittaus, korjaamaton
Koordinaatit:	X, Y	tuotettu:
		Löydöt:

<i>Taustatiedot</i>
<i>Ympäristön kuvaus</i>
<i>Kohteen kuvaus</i>
<i>Kohteen rajaus</i>
<i>Tulkinta</i>
<i>Lisätietoja</i>

<i>Toimenpiteet</i>

<i>Tarkastukset</i>

Viranomaisrekisterinro:	1000012067	Kunto:
--------------------------------	------------	---------------

HAASTATTELUJEN KYSYMYKSET

Mitä hyvää inventointihankkeessa on?

Mitä kehitettävää inventointihankkeessa on?

Mitä hyötyä hankkeesta on metsätaloudelle?

Mitä Hyötyä hankkeesta on suojelulle?

Kenttäkauden 2011 ja 2012 inventoidut kohteet

© Metsähallitus 3.4.2013 8:44

© Karttokeskus, Lupa L5293

1:650000

